

Bitidningen

Frimärken med bin som motiv

Bihusesyn • Erik Österlund tackar för sig
April är binas svåraste månad • Flow hive

Av Biodlare För Biodlare

Boka den 2 maj i kalendern!
Då är ni varmt välkomna till
Öppet Hus På LP:s Biodling

Ny katalog!
Beställ i web shopen
eller på telefon
0533-63111

LP:s Biodling AB

swienty
... for better honey

Allt för din biodling!

Nackakupan

Vi köper din honung!

Hör av dig för att få honungsavtalet för 2015. shop@lpsbiodling.se eller 0533-63111

Vi köper gärna ditt överskottsvax!

Anmäl dig till vårt nyhetsbrev på www.lpsbiodling.se för att ta del av nyheter och erbjudanden!

Besök vår webshop: www.lpsbiodling.se

Erbjudande i April

Månadens vara - Skälderhusoverall 540:-

Ny slungare till säsongen ?

I vår butik / katalog
/ hemsida finner Du
allt för Din biodling.

Honungsburkar - Glasburkar
Vi säljer glasburkar i plastpaket, pallpriser,
precis som vanligt, 350, 500, 700 gr
samt sexkantsburkar i olika storlekar.

Skälderhusjackan oliv / design med avtagbara huvor.

Vaxkakor

Skälderhuskupan / Flexikupan.

Joel Svenssons Vaxfabrik, SE-266 94 Munka-Ljungby

Tel: 0431 - 43 00 55, Fax: 0431 - 43 18 55

www.joelvax.se, E-post: info@joelvax.se. Stängt påskafton, valborgsmässoafton. Frakt o exp.avgift tillkommer.

Biodling i samklang med naturen?

Handen på hjärtat kära kollega, hur reagerar du på den frågan? Är du en biodlare som driver din biodling efter naturens och binas förutsättningar? Vilka förutsättningar ger du dina bin för att de maximalt ska kunna bidra till den biologiska mångfalden och till ett ekosystem i balans?

Varför ville du bli biodlare? Är ditt främsta intresse en stor honungsskörd eller en sund miljö? Är det kanske så att det ena leder till det andra? Tror du att det är så enkelt som att bara lära dig hur du ska sköta dina bin?

Monica Selling
Styrelseledamot
monica.selling@biodlarna.se

Jag vet att jag hårdrar frågan men jag tycker mig se alltför många biodlare med alltför begränsade kunskaper om binas miljö. Jag efterlyser breda kunskaper om insekter, växter och miljöfrågor i stort.

Kunskaper som ger sammanhang och insikter. Naturligtvis ska vi lära oss att ge våra tambin bästa möjliga förutsättningar. Att värna binas hälsa är avgörande för en framgångsrik biodling. Goda kunskaper om sjukdomar, parasiter och virus är avgörande och det förebyggande arbetet är det viktigaste.

Fundera också på hur du som ansvarskännande biodlare agerar i förhållande till den omgivande miljön. Är du trädgårdsbiodlare – hur sköter du dina fruktträd, din köksträdgård, dina blomster-rabatter? Ditt hus, din uppfart, ditt hustak? Svenska trädgårdar använder fortfarande ofantliga mängder kemikalier. Att rensa sina rabatter för hand, att skaffa sig kunskap om hur olika växter och småkryp lever i samklang, att ha ett kritiskt förhållningssätt till vilken färg du målar ditt hus med, vilket medel du använder för att få bort mossa och lavar på ditt tak med. Listan kan göras hur lång som helst. Hur ser ditt miljötank ut i bred bemärkelse? Har du en sund omgivning för dina bin, men också för andra insekter och i slutändan för dig själv?

Sveriges Biodlare har tillsammans med SLU och svenska fenologinätverket startat ett projekt som handlar om fenologi, tidsmönster i växt och djurriket. Ett av riksdagens 16 miljömål som styr miljöövervakningen handlar om klimatpåverkan och den tydligaste biologiska effekten av klimatförändringar är att växtsäsongen ändras. Detta i sin tur påverkar grundläggande egenskaper i ekosystemen och samspelet mellan olika arter, men får också effekter på ekonomi, hälsa och naturvård. Att förstå, följa och förutse klimatförändringens effekter är av hög prioritet. Att ansluta sig till detta projekt ger oss möjligheter att få nya insikter som leder vidare till att bli en kunnigare biodlare till fromma för våra bin och för vår miljö.

Är det något nummer av Bitidningen du inte fått? Kontakta SBR:s expedition, 0142-482000, sbr@biodlarna.se

Bitidningen

Årgång 114

Redaktion: Storgatan 41 G, 69632 Askersund

Redaktörer: Anna Ahner, Erik Österlund

Telefon: 0142-482006

E-post: anna.ahner@biodlarna.se

erik.osterlund@biodlarna.se

Bitidningen utges i 12 nummer årligen varav tre nr är dubbelnummer. Tidningen utkommer strax före aktuell månad.

Material- och annonsinformation: Sid 31.

Manusstopp den första i månaden, knappt en månad före utgivningsdagen.

Tryck: V-TAB Vimmerby

Trycks på miljövänligt papper. ISSN 0006-3886

Ansvarig utgivare:

Förbundsordförande Marita Delvert,

Grevgatan 35, 11453 Stockholm.

Telefon: 0736-737428.

Epost: marita.delvert@biodlarna.se

Sveriges Biodlares Riksförbund är en politiskt, religiöst och etniskt obunden ideell organisation, som bygger på principen om frivilligt, individuellt medlemskap. SBR ska arbeta för att utveckla svensk biodling som näring och meningsfull fritidssysselsättning, numerärt, fackligt, socialt och innehållsmässigt."

Förbundsexpedition:

Borgmästaregatan 26, 59634 Skänninge.

Telefon: se telefonlista på sidan 31.

Plusgiro: 8685-0

Bankgiro: 413-6149, 512-7113 (medl.avg.)

E-post: sbr@biodlarna.se

Adressändringar meddelas till förbundsexpeditionen, 0142-482000.

Öppet: Mån-tors 08.00-16.00.

Fre 08.00-14.00

Webbplats: www.biodlarna.se

Aktuella nr kan av läsas via hemsidan.

Äldre BT kan laddas ner från hemsidan

Läs Bitidningen även på internet! Via hemsidan – www.biodlarna.se

Biodlarnas hus	5
Hej då, Erik Österlund!	6
Biskakare	8
Nationella honungsprogrammet	10
Flow hive/Brev till redaktionen	11
Frimärken sprider kunskap	12
Bihusesyn	13
Josef Starks stipendiefond	29
I bigården	30
Vi mnns	36
Almanackan	37
Marknaden	38
Kontakt	39

Nästa nummer (5 – maj-numret) utkommer i slutet av april.

MANUSSTOPP: 1 april.

Numret därpå (6 -15) i slutet av maj.
Manusstopp: 1 maj.

Manusstopp: Nr 1/2-1 dec, nr 3-1 feb, nr 4-1 mars, nr 5-1 apr, nr 6-1 maj, nr 7/8-1 juni, nr 9- 1 aug, nr 10-1 sep, nr 11/12-1 okt

Omslagsbilden:

*Emmelie Golabiewski har utformat de nya frimärkena med bin på.
Foto: PostNord*

Blå i:et på omslaget påminner om att drottningen märks blå i år.

Anette Irebro, Preben Kristiansen, Maj-Britt Järnvall, Lotta Fabricius Kristiansen och Jonas Eriksson utanför Biodlarnas hus i Skänninge. Anette, Maj-Britt och Jonas är stationerade i Skänninge. Extrakontor finns också till Preben, Lotta och undertecknad, Anna Ahné, som jobbar på kontoret delar av arbetstiden.

Biodlarnas hus finns i Skänninge

ANNA AHNÉR

SBR:s kansli har flyttat från Mantorp till egna lokaler i Skänninge. Huset ska bli ett Biodlarnas hus och där finns möjligheterna att utvecklas för att serva medlemmarna på ett bättre sätt.

I februari gick flytten till Borgmästaregatan 26 i Skänninge. Byggnaden är i ett plan vilket är en stor fördel framför allt för Bibutiken. Tidigare var kansliets kontor och Bibutikens lager på var sin våning.

– Bibutiken blir mycket mer rationell nu, säger Jonas Eriksson, förbundssekreterare.

Det innebär bland annat att det finns goda möjligheter att utveckla Bibutiken.

Konferensrum

Kansliet fick hålla stängt några dagar för att flytta alla saker och för att hinna få all utrustning inkopplad.

I nya huset finns en konferenslokal där det är tänkt att möten och utbildningar ska kunna hållas.

Konferensrummet har utrustats tekniskt med bland annat projektor och hörslinga för att det ska kunna hållas föreläsningar och workshops. I lokalen får omkring 60 personer plats.

Konferensdelen går att hyra och medlemmar är välkomna på studiebesök. Det går till exempel att boka in en föreläsning i samband med besöket om ett aktuellt ämne som besökarna är intresserade av att diskutera och lära sig mer om.

Packa, lyfta och bära

Dagarna kring flytten handlade om att packa, lyfta, bära och packa upp. Tungt, svettigt och smutsigt men stämningen var god. Kanslipersonalen Anette Irebro, Maj-Britt Järnvall och Jonas Eriksson har dragit ett tungt lass med packning och planering av flytt. Arkiv och Bibutiken har till exempel inneburit åtskilliga kartonger. Lotta Fabricius Kristiansen och Preben Kristiansen hjälpte till med att få

Bibutiken kommer på plats med hjälp av Preben Kristiansen, Anette Irebro, Lotta Fabricius Kristiansen och Maj-Britt Järnvall.

Bibutiken på plats. Alla är överens mitt i röran, det känns bra att komma på plats i nya ändamålsenliga lokaler där medlemmar kan tas emot på ett helt annat sätt än mot tidigare när kontoret hyrdes av Svensk honungsförädling.

Flytten blir även ett steg mot profilering och att bygga ett varumärke kring Biodlarnas hus och förbundet.

Till fastigheten hör en tomt och på sikt kommer det flytta in bin och bivaxter i trädgården runt omkring.

– Det här kommer bli jättebra. Det är ingen tvekan om det, säger Jonas Eriksson.

När jag sökte tjänsten som redaktör för Bitidningen 1984 trodde jag den skulle passa mig bra. Det har den gjort. Jag har lärt känna många intressanta och trevliga människor och lärt mig mycket om tidningsarbete, föreningsarbete, biforskning, bipolitik och biodling under alla dessa år.

ERIK ÖSTERLUND

309 nummer måste firas med en tårta.

Tack för alla år!

Redaktörstjänsten har jag kombinerat med egen biodling. Den fortsätter jag med naturligtvis efter att jag slutat som redaktör.

När jag tog över efter Bertil Wahlin var tidningen i A 5-format, dvs halva formatet mot i dag. Då skickades allt manus till tryckeriet, som skickade tillbaka pappersark med texten. Man fick klippa ut spalterna, klistra dem på sidmallar och lämna plats för bilder, svartvita.

Från svartvitt till färg

1988 fick jag en Macintosh Plus, utan hårddisk, med en diskettstation och 9" svartvit skärm. Den gjorde jag tidningen på ett tag. 1998 blev formatet A-4 och delvis färg. Färgen hade dock redan gjort sitt intåg på en del av sidorna. 2008 ändrades grundlayouten till den nuvarande och färg fanns på alla sidorna sedan något år.

1989 fick jag den första smällen i ryggen av att jag satt för mycket. Inte för att jag lyfte för mycket honung. Säsongen det året gav rekordskörd med 100 kg i snitt på mina 150 samhällen. Det klarade ryggen. Men inte att sitta mycket. Det tryckte ihop diskarna i ländryggen. För ett halvår sedan kom nästa smäll i ryggen. En magnetrönt-

Några tidningar från de trettio åren. Första numret i januari 1985, som trycktes i A 5-format. Därefter ett nummer från januari 1999 och augusti 2008 med nuvarande layout.

gen visar att det är precis lagom att jag går i pension från tidningen nu. Jag skulle i alla fall inte kunna sitta så mycket som kanske behövs, inte bara framför datorn, utan på personalmöten och konferenser av olika slag. Att stå går bättre, och att ligga i en ställbar säng med tempurmadrass. Kom ihåg det alla kontorsmänniskor. Ni ska stå vid skrivbordet mesta tiden.

1984 var Birger Sandberg ordförande i SBR, omnibussföraren från Blekinge.

Bertil Kristensson var VD för Svensk Honungsförmedling som det hette då. Han skrev protokollen i SBR:s styrelse, men eftersom han inte var med i styrelsen, fick han inte sitta vid samma bord, utan satt vid ett litet bord bredvid.

Resor i Norden

Efter lobbyarbete inför det nästkommande riksförbundsmötet blev Carl-Otto Mattsson ordförande i SBR. Ingemar Fries var då ledamot i styrelsen och jobbade på sin

Försommaren 2014. Jag tar fram en lämplig yngelram till Björn Lagerman. Han odlade några drottningar från mitt bästa VSH-samhälle, VSH 80 %. Tredje vintern nu utan behov av bekämpning. Inga vinglösa bin. Starkt och fint. Säsongen 2015 blir spännande. Varje säsong är spännande. Foto: Björn Lagerman.

forskarkarriär. Det innebar att han snart slutade i styrelsen.

Mitt första nordiska biråd tog mig till Norge där jag bland annat fick lyssna till Birger Sandberg som berättade vad han gjort för svensk biodling. Året därpå träffades vi i östra Finland och rökte varroa med Folbexremсор (nu förbjudet i EU). Varroan hade nyss kommit över gränsen från Sovjet. Och naturligtvis badade vi finsk bastu, med bl a Ivar Ragneby och Aasne Aarhus. Ragneby betydde mycket för utbildningen på den tiden.

309 nummer

När jag kom till SBR var det två halvtids sekreterarstjänster på kontoret och min redaktörstjänst. Jag skrev protokollen ett tag i styrelsen. Senare fick vi en förbundssekreterare i Erik Björklund, som då skrev protokollen. En rad med ordföranden har jag hunnit med sedan dess, Ulf Gröhn, Lennart Nilsson, Bengt Stahre, Nils-Erik Persson, Åke Sandquist, Jonny Ulvtorp och nu säger jag tack för den tid som varit som redaktör till Marita Delvert.

Tänk om jag skulle bli sjuk och inte kunna göra Bitidningen? Hur skulle det

gå då? Det har biodlarna och jag sluppit uppleva. Jag har inte missat att göra ett enda nummer sen januarinumret 1985 till och med aprilnumret 2015 (detta nr tillsammans med Anna Ahnér), 309 nummer på raken. Kanske något för Guinness rekordbok.

Jag har lärt känna många biodlare och hälsat på en hel del, Lars Hedlund, Dan Bonnevier och Åke Lyberg på Gotland bl a. Nu kanske jag får tid för fler besök.

Vilket ramformat är det bästa? Det är en av frågorna som kunde orsaka hur mycket diskussion som helst bland biodlarna. Jag har lärt mig att man kan bedriva bi-odling på vilket ramformat som helst. Man får anpassa skötseln på olika sätt. Birasen och honungspriset är några andra liknande "stridsområden".

Olika ramar och lådor

Jag började med Svearamen, fortsatte med lågnormal (LN), sedan 1,5 LN, slutligen med 16 ramar i yngelrummet och breda halvramslådor i 6-ramars skattlådor ovanpå. (Det gav rekordskörden 1989. Det blev för otympligt, men jag ville ha stor bottenyta för att minimera svärmning, så det blev

12-ramars halvdamant (shallow langstroth) som enda ramformat till slut. Remskupor kallade Ulf Gröhn dem för. I dag kanske jag skulle ha valt ¾ langstroth (medium är ett bättre namn i USA).

Buckfast och varroa

Ulf Gröhn och Broder Adam präglade min biodling mycket i början och Bitidningen fick i folkmun heta Buckfastbladet några år. Sedan tog varroan över präglandet. Den hjälpte till att ta mig ut i världen och fick mig att fokusera min biodling på resistens-avel. Nu kan jag fokusera mera på det. Det är fler som påverkat mig, bland annat Eric Erickson, Michael Bush, Kirk Webster, Kerstin Ebbersten, Randy Oliver och John Harbo. Nu är det i mycket VSH-spåret som har uppmärksamheten. Jag har hittat en hel del VSH i mina bin, vilket jag är glad för.

Kanske jag kommer med någon artikel ibland i Bitidningen framöver. Men jag kan inte sluta att skriva så det går alltid att läsa litet av vad jag skriver på mina bloggar som går att nå via <http://elgon.se>

Lycka till önskar jag min efterträdare Anna Ahnér! Det är ett rikt och varierande jobb att vara Bitidningens redaktör.

Biskakaren

ERIK ÖSTERLUND, text och foto

Ett bra sätt att få en uppfattning om varroaläget i ett samhälle och som kanske tar 5 minuter vid bikupan, är att skaka några hundra bin i alkohol med hjälp av en speciell biskakare gjord för ändamålet.

Du kan göra en biskakare själv av två burkar jordnötssmör av märket Skippy, en bit bitätt men inte varroatätt nät (maskor ca 3 mm), en plåtsax, en 60 mm hålsåg och en 80-100 watts lödkolv.

GÖR DIG AV med jordnötssmöret på något sätt från burkarna och diska dem. Såga hål mitt i locken med hålsågen. Klipp till en bit nät så att det täcker hålet. Lägg ett lock rättvänt på ett bord. Lägg på nätbiten och lägg på det andra locket upp och ner. Håll ihop alltihop med ena handen medan du försiktigt löder fast locken vid varandra och innesluter nätet.

HÄLL I EN dl vatten i en den ena burken. Rita med tusch runt burken precis i vattenlinjen. Häll bort vattnet. Burken är kalibrerad för att fyllas med levande bin ungefär till linjen, dvs ca 1 dl. Det är ca 300 bin. Tycker du det är för mycket att ta död på 300 bin kan du mäta upp 2/3 dl för tuschlinjen. Då blir det ca 200 bin.

Mätproceduren

Ta inte bin nära flustret, de har liten korrelation med den verkliga varroamängden i samhället. Ta bin nära ynglet, men ta inte en yngelram på vilken drottningen går! Du kan ta en ram som inte innehåller yngel, men gärna nära ynglet, i översta yngellådan om du har två. Kolla så inte drottningen går där. Undvik yttersta ramen i yngellådan. Allra säkrast och snabbast, om samhället har skattlåda, är att ta en ram i mitten av lådan alldeles över spärrgallret.

TA BURKEN med tuschlinjen och för den med öppningen uppåt, nerifrån och uppåt så att bin ramlar ner i burken. Gör så tills

Du kan tillverka en biskakare själv av två jordnötssmörburkar av märket Skippy. Märk ut 1 dl på ena burken. Fyll bin dit och håll på spriten. Skaka i en minut och vänd på allt. Håll över huvudet och räkna kvalster på botten.

du fått bin till tuschlinjen. Stöt till burken försiktigt med botten mot något ibland så att bina ramlar ner i botten, så ser man lättare när man har tillräckligt med bin.

Räkna kvalster på botten av biskakaren. Foton här: Randy Oliver.

INNAN HAR DU hållt upp 2 dl T-röd eller koncentrerad spolärvätska i den andra burken. Häll nu dessa 2 dl i burken med bina. Bina dör. Skruva ihop skakaren och skaka bina med alkoholen i ca 1 minut, varken för häftigt eller för svagt, lite lagom. Vänd upp och ner på skakaren. Spriten och kvalstren sköljs ner i burken utan tuschlinje. Bina blir kvar ovanför nätet. Lyft upp skakaren mot himlen och låt ljuset lysa igenom spriten. Kvalstren ligger på botten. Levande kvalster sjunker till botten i sprit. (Torra kvalster från bottenfall flyter.) Nu kan du räkna kvalstren, om det finns några. Återanvänd spriten genom att sila den genom en kaffesil.

Räkna och beräkna

Du kanske hittar 9 kvalster, och det var 300 bin (du behöver inte räkna bina, det räcker med den ungefärliga kalibreringen på 1 dl). Det blir $9/300 = 3/100 = 3\%$ angreppsgrad på bina. Det kan man tycka är litet eller litet för mycket beroende på när man mätte eller vad man håller på med, avelsarbete eller bara få en bra uppfattning om läget för rätt tidpunkt för bekämpning, eller så man inte kommer för sent med bekämpningen, eller gör en onödig bekämpning.

PÅ VÅREN, speciellt om man inte håller på med avelsarbete, vill man inte ha 3 % angreppsgrad på bina. Om du håller på med avelsarbete tar du ett nytt prov en månad senare kanske. Gör du inte det kanske du överväger en bekämpning och vad du ska använda.

FÅR DU 3 % alldeles efter huvudskörden i mitten av juli eller början av augusti kanske du överväger att inte göra någon bekämpning då om du håller på med avels-

arbete. I vilket fall kanske du väntar med bekämpningen om du planerar att använda oxalsyra tills det är dags med detta. Brukar du använda tymol, Apistan eller myrsyra funderar du kanske på vad du ska göra.

BLIR DET 3 % i oktober strax innan det är dags att använda oxalsyra kanske du inte använder oxalsyran. Leif Strömberg har gränsen 5 % för sitt oktoberprov. Alla samhällen under det får ingen oxalsyra hos honom. Om du inte håller på med avelsarbete lika intensivt som Leif, ger du kanske oxalsyra ändå, men noterar alla siffror för du får ju värden som du kanske kan använda vid urval av avelsdrottningar nästkommande säsong.

Mer att läsa

<http://scientificbeekeeping.com/sick-bees-part-11-mite-monitoring-methods/> eller kort url: <http://alturl.com/np8ez> <http://svenskbihalsa.se>

Om du har svårt att tillverka en biskakare själv kan du köpa en från den sista webadressen under "Mer att läsa". Den är lite annorlunda, men principen är densamma.

Jordbruksverkets nya biteam som består av Magnus Gröntoft, Ingrid Karlsson och Anders Johansson.

Kunskapsspridning på konferens

ANNA AHNÉR

Några av de projekt som beviljats medel av Nationella honungsprogrammet 2014 redovisades under en konferens den 20 februari. Ett 30-tal personer samlades i LRF:s lokaler i Stockholm.

Några av de som fanns på plats var Jordbruksverkets nya biteam som består av Magnus Gröntoft, Ingrid Karlsson och Anders Johansson.

Thorsten Rahbek-Pedersen också från Jordbruksverket var moderator under dagen. Han berättade att det finns en undersökning som visar att biodlare är mycket benägna att ta till sig ny kunskap och förändra sitt arbetssätt. Vad kan då vara mer passande än att samlas till konferens för att utbyta kunskap.

Inspiration från vinvärlden

Flera av projekten har det skrivits om i Bitidningen redan och andra kommer det skrivas mer om senare. Här är en kort sammanfattning av föreläsningarna.

Simon Höjeberg, Biodlingsföretagarna, presenterade flera projekt. Han berättade om driftmetoder där olika mindre och större biodlare delade med sig av sina

metoder under årsmötet i Skövde. Föreläsningarna var uppskattade och det pratades bland annat om att marknadsföra honung med inspiration från vinvärlden med begrepp som årgång, sort och landskap och med det franska ordet terroir.

Sture Käll redovisade två projekt, parningsplatser och parningsstationer.

Utbildningskupan

Sveriges Biodlars Riksförbund och Biodlingsföretagarna genomför tillsammans en utbildningsatsning med nytt studiematerial som prövas under året. Lotta Fabricuis Kristiansen och Simon Höjeberg berättade om utbildningskupan, som det kallas.

Lotta Fabricuis Kristiansen, Svenskt Sigill, berättade även om en marknadsföringsundersökning och kampanj som gjorts. Föreningen Svenska Bin har bildats där flera samarbetspartners gått sam-

man. En marknadsföringskommitté ska ta över efter projekten. En hemsida har tagits fram, svenskabin.se, som riktar sig till konsumenter.

Calle Regnell, Honungsringen, berättade om kvalitetsanalys. Honung har köpts in från butik, både import och svensk, och skickats på analys för att se om det finns främmande ämnen i honungen.

Eva Forsgren, Sveriges lantbruksuniversitet SLU, redovisade ett projekt om provtagnings- och saneringsstrategi för amerikansk yngelröta.

Carl Georg Lie, Agreb AB, berättade bland annat om den konferens om bihälsa som ordnades i december 2013 med internationella föreläsare. Han visade också en burk som kan användas som provtagningsverktyg för att mäta nivån av varroa i ett samhälle. Den kallas också biskakare och finns omskriven på sidan 8.

Nationella honungsprogrammet, NP

- Pengarna kommer från EU och delfinansieras av Jordbruksverket.
- Syftet är att förbättra villkoren för produktion och saluföring av honung och andra biodlingsprodukter. Syftet är dessutom att minska varroa-kvalstrets och därmed samman-

hängande sjukdomars negativa inverkan på biodlingen.

- Ansökan för 2016 ska vara inlämnad senast den 30 april.

- Läs mer på Jordbruksverkets hemsida, sök på Nationella honungsprogrammet.

Flow hive – revolutionerande eller för bra för att vara sant?

SUSANNA KIVLING

Två australiensiska biodlare, Cedar och Stuart Anderson, har tagit fram en ny sorts bikupa som de kallar Flow hive.

Genom att använda speciella mellanväggar med öppningsbara celler kan man tappa honung direkt från kupan i ett rör berättar de i sin reklamvideo på internet.

Kupan säljs genom ett så kallat crowdfunding-projekt, där man samlar ihop pengar för att finansiera produktionen av en ny produkt och sedan levererar den samma till finansörerna i efterhand. Projektet har slagit rekord i insamlade medel och biodlare över hela världen diskuterar Flow hive i olika forum. Många är skeptiska, flera är imponerade och de flesta vill veta mer.

Honungen tappas direkt från kupan ner i honungsburken. Flow hive kallas kupan som kan vara en revolution eller är den bara plöj?

Foto: Honeyflow

Här är länkar till:

• Videon: www.youtube.com/watch?v=WbMV9qYIXqM

• Företagets hemsida: www.honeyflow.com

• Patentansökan: www.freepatentsonline.com/20140370781.pdf

Brev till Redaktionen

Förra året var inte som andra. Sommaren 2014 var ovanligt solig, varm och lång. Jag har varit biodlare i liten skala i Västerås sedan 1984 och har nu sedan 2013 ett par kupor vid mitt fritidshus på Gotland.

Det ena samhället har uppvisat en del anmärkningsvärda saker. Jag fick det som en svärm med en gammal vitmärkt drottning 2013. Det var extremt snällt och flitigt och har nästan inte haft något varroanedfall trots enbart en kortbehandling med myrsyra samt drönarutskärning. Vid slutkollen hösten 2013 gick där en ny fullmatad drottning jämte den gamla. Jag lät det vara så och på våren 2014 fanns bara den gamla kvar!

Innan avresa till fastlandet för några veckors jobb gjorde jag den 29 juni en avläggare såsom jag alltid gjort med den gamla drottningen i avläggaren vilket ju mest liknar det som bina gör själva när de svärmar. 15

minuter efter att jag var klar gick de ut i svärm – och vände tillbaka.

Vid återkomsten till Gotland var avläggaren viselös men moderkupan hade en fin ny drottning och jag slog samman de två till ett starkt och bra samhälle i slutet på juli. De drog in bra med honung, i slutet på augusti var det fortfarande fullt drag.

Den 30 augusti svärmade samhället! Jag var på fastlandet men min fru som hållit sig borta från bina på grund av överkänslighet lyckades ändå ta in svärmen till en skatlåda, mycket tack vare att jag vingklippt drottningen, så svärmen hängde under flustret. Jag var överlycklig att hon räddat den fina visen.

Den 5 september när jag just kommit tillbaka och ej hunnit gå igenom samhället gick det ut i svärm igen. Det var sommarväder och fullt drag. Jag rev alla celler och tänkte vänta och se vad som händer.

Ny svärm den 7 september som satte sig

under flustret och kröp in igen efter ett par timmar. Nu hade jag: A. En svärm (30/8) med den första, märkta och vingklippta drottningen och B. en svärm (5/9) med ungdrottning samt C. en till från 7/9 där jag inte såg men väl hörde en drottning som gick och kallade.

Den 21 september hade dessa tre tillsammans dragit in 15 kg honung sedan sist, och i B fanns en äggläggande drottning! Jag tog bort den operade drottningen i C och slog samman med A vilket gick bra.

Inte förrän den 20 oktober hade de slängt ut drönarna. I dag den 27 februari har några bin varit ute och rört på sig i sol och 10 grader. Jag vet inte om det här är något slags rekord. Eller gör bina så här på Gotland?

*Tore Bremer
Västerås och Bläse, Gotland*

Frimärken sprider kunskap om bins nyttigheter

THORSTEN SANDBERG

Den 26 mars lanserades nya frimärken med biodling som motiv. Frimärkena har valör för dels inrikes hälsningar och brev, dels ekonomibrev.

Förslaget till frimärken på temat biskötsel kom inte oväntat från en biodlare. Många biodlare har längtat efter nya bifrimärken – senaste gången var på 1990-talet – och förslaget stöddes av Sveriges Biodlares Riksförbund.

Förslag från SBR

Hanne Uddling är biodlare, bientusiast och aktiv i styrelsen för Sveriges Biodlares Riksförbund och var den som i förbundets namn skickade in förslaget.

– Jag tror frimärkena kommer att bidra till att biodlingen och de nyttigheter biet åstadkommer blir mer känt hos allmänheten, säger hon.

Uppdraget att utforma frimärkena gick till Emmelie Golabiewski, som för tre år sedan tilldelades PostNords stipendium till en Konstfackstudent på linjen Grafisk design och illustration.

Detaljrika djur

Djur och natur återkommer ofta i Emmelie Golabiewskis teckningar och akvareller. Hennes namn kom därför tidigt upp i diskussionen om formgivare av frimärkena Bin.

– Bilderna är målade i akvarell och föreställer förutom olika biraser några av deras favoritblommor. Här finns bland annat plommon, hallon och klöver. Jag började med att läsa på ordentligt om bin. Jag visste ju att de var viktiga men jag hade inte riktigt insett vilken stor arbetsinsats de faktiskt gör som pollinatörer.

Man kanske skulle kunna tro att

bin är lätta att måla i frimärksformat eftersom de är så små.

– Många som tänker på ett bi föreställer sig något som är litet, gult och randigt. Men tittar man närmare ser man att de är håriga och skiftar i olika färger, beroende på art. Vissa är nästan helt svarta. De är så pass detaljrika att om man utelämnar detaljer som pälsen och dess olika färger så uppfattar man dem inte som bin, trots det lilla formatet, säger Emmelie Golabiewski.

Frimärksmotiven har inspirerats av de fyra tambin som odlas i Sverige, och skildrar bin i olika situationer och miljöer.

Foto: PostNord

– Förlagorna till bifrimärkena är målade i akvarell, säger Emmelie Golabiewski som gärna ägnar sig åt djur och natur i sitt konstnärliga arbete.

Foto: Gustav Mårtensson

Bihusesyn

Egenkontroll
2015

BIODLARNNA

Innehållsförteckning Bihusesyn

Utgåva 10

INLEDNING

Uppgifter om verksamheten	4
Biodlaren producerar ett livsmedel	4
Primärproduktion	4
Vad är Bihusesyn?	5
Hur genomförs Bihusesynen?	5

EGENTILLSYN - BIHUSESYN

1. Miljö- och hälsoskyddslagstiftning	6
2. Arbetsmiljöl原因stiftning	6
3. Livsmedelslagstiftning	7
4. Bisjukdomslagstiftning.....	8

FAKTADEL

1. Miljö- och hälsoskyddslagstiftning	9
2. Arbetsmiljöl原因stiftning	9
3. Livsmedelslagstiftning	10
4. Bisjukdomslagstiftning	12

BILAGOR

Honung	13
Lista över lagar, förordningar, Föreskrifter och allmänna råd som Bihusesynen hänvisar till.....	14

**Sveriges Biodlares Riksförbund,
Skänninge 2015**

Layout:

Erik Österlund

Bilder:

Catherine Engman, Bengt Esplund, Bo Lundberg, Bengt Nyrén och Erik Österlund

Tryck:

V-TAB, Vimmerby

Uppgifter om verksamheten

Vem har genomfört Bihusesynen (för- och efternamn)

Adress

Postnummer och ort

Telefon

E-post

Ev medlemsnummer i biodlarorganisation

Datum för genomförd Bihusesyn

Biodlaren producerar ett livsmedel

All produktion av livsmedel ska ske på ett för konsumenten hygieniskt och säkert sätt. Bihusesynen ska vara ett hjälpmedel för biodlaren att genomföra en egenkontroll för att följa gällande lagar, förordningar, föreskrifter och riktlinjer och på så vis få en produkt som är säker i hela produktionskedjan, från kupan fram till att honungen står på bordet hos konsumenten. Biodlaren ska leva upp till skyldigheten att leverera säkra livsmedel och omfattas alltid av kravet på spårbarhet om något skulle inträffa med honungen.

Primärproduktion

Produktion och hantering av honung i anslutning till biodlingen (biodling, honungs-uppsamling, slungning, tappning och förpackning) räknas som primärproduktion. Annan verksamhet utanför biodlingen, till exempel smaksättning av honung för försäljning, är inte en primärproduktion och då gäller andra regler och krav som inte är beaktade i checklistan för Bihusesyn.

Biodlare kan, utan krav på registrering av verksamheten, leverera i genomsnitt 1000 kg primärprodukter från den egna biodlingen per år utan att betraktas som livsmedelsföretagare, oavsett om leveransen sker

- direkt till konsumenter,
- till lokala detaljhandelsanläggningar som i sin tur levererar till konsumenter,
- till andra led i livsmedelskedjan än detaljhandelsanläggningar, t ex tappstation eller till livsmedelsindustrin,
- eller till en kombination av ovanstående,

förutsatt att den sammantagna levererade mängden inte överstiger små mängder och att verksamheten i övrigt inte kan betraktas som livsmedelsföretag.

Vad är Bihusesyn?

Bihusesynen är ett verktyg för egenkontroll.

Här finns den lagstiftning samlad, som är mest aktuell för biodling, inom områdena miljö- och hälsoskydd, producentansvar, arbetsmiljö, livsmedelssäkerhet, material utrustning och lokal, märkning, spårbarhet, bisjukdomslagen anmälan och smittförklaring, behandlingsåtgärder, säker förvaring samt uppställning.

Med hjälp av Bihusesynen kan du enkelt kontrollera att din biodling uppfyller de viktigaste lagkraven. Dessutom är Bihusesynen ett bra hjälpmedel för god kvalitetskontroll och utveckling av din biodling.

En viktig del för god hygien, livsmedelssäkerhet och spårbarhet är egenkontrollen och det är utifrån detta som Bihusesynen har tagits fram.

Hur genomförs Bihusesynen?

Bihusesynen innehåller en faktadel och en del för egenkontroll. Egenkontrollen är utformad som ett frågeformulär/checklista där varje fråga representerar ett eller flera lagkrav.

Kontrollera din verksamhet genom att svara på frågorna.

- Om kravet uppfylls kryssar du i kolumnen ”Ja”.
- Om frågan inte gäller dig och din biodling kryssar du i kolumnen ”Ej relevant”.
- Om ett krav inte uppfylls kryssar du i kolumnen ”Nej”. Skriv sedan ett förslag till åtgärd tillsammans med datum när åtgärden planeras att vara genomförd. Åtgärderna ska syfta till att successivt förbättra biodling och honungshantering så att konsumentförtroendet stärks.
- När åtgärden är utförd fyller du i rutan längst till höger.
- Var ärlig mot dig själv när du svarar på frågorna!

Var inte rädd för att kryssa ”Nej”, det underlättar i ditt fortsatta arbete.

Frågorna i egentillsynen kommenteras i faktadelen. Där får du mer information om lagar och förordningar som reglerar förutsättningarna för biodling. I faktadelen finns också en förteckning över hemsidor på Internet där den som är intresserad kan hämta hem den fullständiga texten.

Egentillsyn – Bihusesyn

1 MILJÖ - OCH HÄLSOSKYDD

Förvaring och hantering av kemiska produkter

God hantering av kemiska och hälsofarliga produkter är en förutsättning för en säker produktion. Dokumentation gör det möjligt att utvärdera resultat samt nödvändigt för att kunna spåra och felsöka om det uppstår kvalitetsproblem i produktionen.

			UPPFYLLS REGELN ?		
	KONTROLLPUNKT	KOMMENTAR OCH ÅTGÄRDSFÖRSLAG	JA	NEJ	EJ REL
1.1	Biodlare ska ha kunskap om de säkerhetsföreskrifter samt farlighetsmärkning som finns angivet på etiketten för de kemiska produkter som används.				
1.2	Utgångna eller ej förbrukade kemiska produkter/läkemedel ska lämnas till kommunens miljöstation/apotek som miljöfarligt avfall.				
1.3	Kemiska produkter/läkemedel ska förvaras avskilt från livsmedel, obehöriga och barn.				
1.4	Kemiska produkter/läkemedel ska förvaras i originalförpackning eller i annan förpackning märkt enligt originalförpackningen.				
1.5	Endast godkända läkemedel och tillåtna kemiska ämnen får användas.				
1.6	Om läkemedel används för bekämpning av varroa ska användning ske enligt anvisningarna och enligt de regler som gäller för preparatet.				

2 PRODUCENTANSVAR

Den som producerar/levererar varor med förpackningsmaterial ska även ta ansvar för återvinning av avfall.

			UPPFYLLS REGELN ?		
	KONTROLLPUNKT	KOMMENTAR OCH ÅTGÄRDSFÖRSLAG	JA	NEJ	EJ REL
2.1	Om varor packas i konsumentförpackning ska företaget vara anslutet till återvinningssystem.				

3 ARBETSMILJÖ

Skyddsutrustning och personlig säkerhet

Ett förebyggande arbete minskar risken för och omfattningen av olyckor både materiella och personskador.

			UPPFYLLS REGELN ?		
	KONTROLLPUNKT	KOMMENTAR OCH ÅTGÄRDSFÖRSLAG	JA	NEJ	EJ REL
3.1	Vid riskfyllda arbetsmoment ska personlig skyddsutrustning användas enligt anvisningar för de kemiska produkter som brukas i odlingen.				

4 LIVSMEDELSSÄKERHET

Sammansättning och produktsäkerhet

En god hygien vid hantering samt korrekt märkning och dokumentation bidrar till en hög livsmedelssäkerhet.

			UPPFYLLS REGELN ?		
	KONTROLLPUNKT	KOMMENTAR OCH ÅTGÄRDSFÖRSLAG	JA	NEJ	EJ REL
4.1	Den honung som säljs ska kontrolleras/bedömas och uppfylla kvalitetskraven gällande smak, vattenhalt, arom, renhet och jäsning.				
4.2	Biodlingen ska vara anmäld som primärproduktion till Länsstyrelsen (anmälningsblankett finns bl.a på Livsmedelsverkets hemsida).				

5 MATERIAL, UTRUSTNING OCH LOKAL

Rätt material och utrustning ger goda förutsättningar för en livsmedelshygienisk honungshantering.

			UPPFYLLS REGELN ?		
	KONTROLLPUNKT	KOMMENTAR OCH ÅTGÄRDSFÖRSLAG	JA	NEJ	EJ REL
5.1	Honungen ska hanteras och förpackas i emballage avsett för livsmedel.				
5.2	Arbetsredskap och utrustning ska hållas ren och i gott skick.				
5.3	Honungsemballaget ska förvaras och hanteras så att det hålls rent.				
5.4	Utrymmet för avtäckning/slugning och tappning ska vara anpassat för verksamheten.				
5.5	Utrymmet för avtäckning/slugning och tappning ska städas och rengöras regelbundet.				
5.6	Vid honungshanteringen ska anpassade skyddskläder användas.				

6 MÄRKNING

Konsumenten ska ges information om innehåll och ursprung på ett tydligt sätt.

			UPPFYLLS REGELN ?		
	KONTROLLPUNKT	KOMMENTAR OCH ÅTGÄRDSFÖRSLAG	JA	NEJ	EJ REL
6.1	Honungsförpackningar ska saluföras och märkas enligt gällande regler.				

7 SPÅRBARHET

Korrekt märkning av och dokumentation för produkter är avgörande redskap för spårbarheten och gör det möjligt att spåra och återkalla produkter som inte är säkra.

			UPPFYLLS REGELN ?		
	KONTROLLPUNKT	KOMMENTAR OCH ÅTGÄRDSFÖRSLAG	JA	NEJ	EJ REL
7.1	Vid inköp av honung från andra företag eller personer för vidareförsäljning ska biodlaren (vid varje tillfälle) kunna uppge varifrån honungen är köpt.				
7.2	Biodlare som hanterar honung från andra producenter och/eller bereder, smaksätter eller på annat sätt förädlar honung ska registrera sin verksamhet hos den kommunala kontrollmyndigheten.				
7.3	Vid försäljning av honung till grossist, detaljhandel eller annan biodlare ska biodlaren (vid varje tillfälle) kunna uppge vilket företag som köpt honungen.				
7.4	Det ska finnas en återkallelseplan* för honungen så att produkten kan återkallas vid behov (t.ex. om kontaminering upptäcks efter leverans).				

* Dokumentationsförslag se www.biodlarna.se

8 BISJUKDOMSLAGEN. ANMÄLAN OCH SMITTFÖRKLARING

Rätt kunskap och kompetens säkerställer att behandling vid smitta och sjukdom utförs korrekt.

			UPPFYLLS REGELN ?		
	KONTROLLPUNKT	KOMMENTAR OCH ÅTGÄRDSFÖRSLAG	JA	NEJ	EJ REL
8.1	Det ska finnas tillstånd för flyttning av bin eller biodlingsmaterial över församlingsgränsen enligt Jordbruksverkets föreskrift. SJVFS 1992:38 (omtryck 2002:46).				
8.2	Vid misstanke om anmälningspliktiga angrepp på bisamhällen ska detta anmälas till bitillsynsman eller Länsstyrelsen.				
8.3	Bitillsynsmannen ska ges den hjälp som behövs vid undersökning av bisamhället/bigården.				
8.4	Det ska finnas tillstånd vid import/ införsel och export/utförsel av levande vuxna bin, larver, puppor, sperma, ägg och biodlingsmaterial.				

9 BEHANDLINGSÅTGÄRDER

			UPPFYLLS REGELN ?		
	KONTROLLPUNKT	KOMMENTAR OCH ÅTGÄRDSFÖRSLAG	JA	NEJ	EJ REL
9.1	Angivna åtgärder ska följas vid behandling av sjukdom/kvalster. Se också pkt 8.2.				
9.2	Reglerna om förintade bisamhällen ska följas.				

10 SÄKER FÖRVARING

Korrekt förvaring förhindrar och förebygger röveri och smittspridning.

			UPPFYLLS REGELN ?		
	KONTROLLPUNKT	KOMMENTAR OCH ÅTGÄRDSFÖRSLAG	JA	NEJ	EJ REL
10.1	Outnyttjade bibostäder, bivax, övrigt bimatierial och avfall från honung ska förvaras på ett säkert sätt.				

FAKTADEL

1. Miljö- och hälsoskydd

Förvaring och hantering av kemiska produkter

Regler för kemiska produkter finns på flera ställen t.ex. KIFS¹ 1998:8, KIFS 2001:4 och AFS² 2000:4

- 1.1 Säkerhetsdatablad är ett informationsmaterial som i 16 stycken olika punkter redovisar bl a innehåll, hälsofarlighet, tekniska data, farosymboler, avfallshantering och skyddskrav samt andra uppgifter för en kemiska produkt. Försäljare av kemikalier är enligt Kemikalieinspektionens föreskrifter skyldiga att tillhandahålla säkerhetsdatablad till företaget. Säkerhetsdatablad för biodlingen godkända produkter finns på SBR:s hemsida. Hantering av kemiska produkter ska alltid ske så att hälso- och miljörisker förebyggs och så att risken för spill och läckage minimeras.
- 1.2 Avfall eller icke förbrukade kemikalier vilka klassas som farligt avfall skall lämnas till den kommunala avfallshanteringen.
- 1.3 Kemiska produkter och läkemedel ska förvaras så att hälso- och miljörisker förebyggs samt väl avskilda från foder och livsmedel. Förvaring ska ske på sådant sätt att obehöriga inte kommer i kontakt med produkterna, i låst utrymme.
- 1.4 Alla kemiska produkter ska förvaras i originalförpackningar eller märkta förpackningar och får inte överföras till emballage som kan ge anledning till förväxlingar. Farosymboler enligt säkerhetsdatablad ska finnas på förpackningar.
- 1.5 Apistan och Apiguard är godkända preparat (veterinärmedicinska läkemedel) för bekämpning av varroakvalster. Myrsyra, ättiksyra, mjölksyra och oxalsyra får användas för bekämpning av skadegörare i bisamhället. För bekämpning av varroa är även tymol tillåtet att använda. T-röd får användas för att undersöka om det finns kvalster i nedfallsprov. För bekämpning av vaxmott i vaxförråd får ättiksyra, svavel och preparatet B401 användas. Kaustiksoda får användas vid rengöring av bi-dlingsmateriel.
- 1.6 Vid användning av läkemedel för bekämpning av varroa är det viktigt att de skrivna anvisningarna för preparatet följs för erhållande av bästa effekt.

2. Producentansvar

Om Du levererar förpackad honung till livsmedelsaffär eller direkt till konsument gäller producentansvaret enligt SFS³ 1997:185 för dig vilket innebär att Du måste ta ansvar för insamling och återvinning enligt förpackningsförordningen.

- 2.1 Företag som tillverkar, importerar eller säljer förpackningar och förpackade varor har sk producentansvar, dvs ett ansvar för att förpackningarna samlas in och återvinns. För plast, metall, papper/kartong och wellpapp har FTI denna uppgift och för glas är det Svensk GlasÅtervinning AB och verksamheterna finansieras delvis genom avgifter som betalas av tillverkare eller de som inför förpackningarna. För att hantera detta ansvar är det enklast att köpa förpackningar där dessa avgifter ingår och är du osäker kan du kontakta återförsäljaren, REPA-registret eller Svensk Glasåtervinning AB

3. Arbetsmiljö

3.1 Skyddsutrustning

Enligt arbetsmiljölagen ska personlig skyddsutrustning användas om man inte på annat sätt kan skydda sig mot ohälsa och olycksfall. De flesta ögonskador kan förhindras om ögonskydd används vid riskfyllda arbetsmoment som t.ex. vid hantering av bekämpningsmedel och organiska syror.

- 2.1.1 Se till att anpassade skyddsutrustningar i form av skyddsglasögon, andningskydd, kläder och handskar finns tillgängliga på de platser de normalt behövs på. Skyddsutrustningen ska vara anpassad till de kemikalier som ska användas.

Noter

1. Kemikalieinspektionens författningssamling
2. Arbetsmiljöinspektionens författningssamling
3. Svensk Författningssamling

4. Livsmedelssäkerhet

Ny livsmedelslagstiftning började gälla 1/1 2006, Europaparlamentets och Rådets förordning nr 852/2004. Branschriktlinjer för hantering av honung, daterade 2010-12-12, är framtagna och har kommunicerats med Livsmedelsverket. "Säker honung" som dokumentet benämns är slutgiltigt bedömt av Livsmedelsverket och revidering av dokumentet är genomfört av branschen.

Livsmedelsverket fastställde 2009-11-24 en vägledning gällande "Honung och producenters leveranser av små mängder honung" och där Livsmedelsverket presenterade den övre gränsen för små mängder till en genomsnittlig årsvolym på 1000 kg honung och andra primärprodukter från den egna biodlingen.

Fr o m 1/1 2009 är Länsstyrelsen tillsynsmyndighet för primärproducenter, den kategori som de flesta biodlare tillhör. För övriga ligger tillsynen kvar hos kommunen.

Honungens sammansättning

Livsmedelsverkets föreskrift om honung, LIVSFS 2003:10, reglerar rent tekniskt vilken sammansättning och kvalitetskrav som måste vara uppfyllda för att honung ska kunna märkas som honung. Honung som inte uppfyller dessa kvalitetskrav kan saluföras som bageri- eller industrihonung.

4.1 Honungen ska före försäljning kontrolleras och bedömas avseende smak, arom, renhet, jäsnings och vattenhalt. När bina har täckt 2/3 av ramen är den mogen och vattenhalten tillräckligt låg.

Vattenhalten ska bestämmas med refraktometer enligt följande:

- Som huvudregel högst 20 %
- Ljunghonung (*Calluna*) och bagerihonung: som huvudregel högst 23 %
- Bagerihonung från ljunghonung (*calluna*): högst 25%

Utfodring av bina ska anpassas i tid och mängd till binas behov för undvikande av sockerrester i honungen. Hydroxymetylfurfuralhalten (HMF) i honung får maximalt uppgå till 40mg/kg

4.2 Om den genomsnittliga årsvolymen av honung och andra primärprodukter överstiger 1000 kg ska verksamheten registreras hos länsstyrelsen.

5. Material, utrustning och lokal

De material och utrustningar, oavsett vilken lokal som används, ska vara anpassade för livsmedelshandling och de utrustningar som inte fyller sin funktion ska bytas ut..

5.1 Enbart förpackningar och emballage anpassade för livsmedel får användas för upptappning av honung. Förpackningar med upptappad honung ska märkas (etikett) och förses med locksäkring samt hållas rena. När förpackningar med honung transporteras ska transportutrymmet vara rent och förpackningarna ska skyddas så att de inte skadas.

5.2 Arbetsredskap och utrustning ska hållas rena och i gott skick så att inga främmande ämnen kan förorena honungen. Ramar ska vara rena och mögelfria och vid plockskattning ska ramarna placeras i rena lådor. Vid kontroll av ramarna i kupan eller vid skattning ska ramarna inte placeras direkt på marken. Vax bör bytas vid behov för att undvika ansamling av bekämpningsmedel. Lådor med ramarna ska vara täckta vid transport eller vid mellanlagring inför slungning för att skyddas mot damm, smuts och förhindra röveri samt minimera antalet bin som följer med till slungrummet.

Slungan ska vara väl rengjord och torr före första slungningen, slungor av annat material än rostfritt stål och plast bör rengöras mellan slungningstillfällena för att förhindra överföring av rost från slungan.

5.3 Innan förpackningar används för upptappning av honung, ska förvaringen och hanteringen vara sådan att inga främmande ämnen kommer i kontakt med förpackningarna. Lagring av förpackningsmaterial före tappning ska ske på sådant sätt att kontaminering med damm, smuts och annat inte får ske.

5.4 Utrymmet ska vara så utformat att risken för kontaminering av honungen minimeras och ha tillräcklig belysning för att underlätta arbetet att undvika föroreningar. Skydd ska finnas för armaturer så att inget glas från lampor eller skärmar kan komma i avtäckningskärl eller slunga likaså ska det finnas skydd mot skadeinsekter, möss, råttor och flygande insekter.

Lättillgänglig möjlighet att tvätta händer och redskap ska finnas och vattentvättning ska vara rent, eventuellt kan vatten med mindre anmärkning på kvalitén accepteras eftersom vatten inte får tillföras honungen.

Samma utrymme kan användas för såväl avtäckning/slungning som packning under förutsättning att åtskillnad görs i tid, det är olämpligt att hantera skattlådor samtidigt som packning av färdig honung utförs.

5.5 Utrymmet för avtäckning/slungning och tappning ska vara lätt att hålla rent med att torka av och städa. Regelbunden anpassad rengöring inför, under och efter avtäckning/slungning samt tappning ska genomföras. Ifyllt checklista innebär att anpassad rengöring genomförs.

Används ett kök som arbetsutrymme ska ingen matlagning eller annan verksamhet pågå samtidigt med honungshanteringen.

5.6 Arbetskläder, rock eller overall samt hårskydd, avsedda endast för honungsarbetet ska användas. Rock eller overall bör inte ha utvändigt öppen bröstficka för undvikande av att något kan falla ur fickan, klocka och smycken bör inte användas vid slungning. Tillgång till toalett med handtvätt bör finnas i anslutning till slungningsutrymmet, engångshanddukar och flytande tvål ska användas.

6. Märkning

I Livsmedelsverkets föreskrift LIVSFS 2014:4 anges hur livsmedel ska märkas. Generellt gäller att märkningsuppgifterna ska vara lätta att förstå, vara beständiga och väl synliga.

6.1 Följande uppgifter ska finnas på förpackningen:

- Beteckning
- Nettovikt
- Namn/Firmanamn/Tillverkare/Säljare
- Bäst före datum
- Förvaringsanvisningar

Bäst före datum får inte ändras. Honungsbranschen rekommenderar att "bäst före datum" gäller i två år från förpackningsdagen men det är producenten som garanterar att honungen håller en tillfredställande kvalitet vid utgångsdatumet.

Ovanstående regler gäller dock inte för förpackningar över 10 kg, för dessa kan uppgifterna lämnas i medföljande produktblad.

7. Spårbarhet

Krav om spårbarhet är reglerat i en EG-förordning och gäller för livsmedel, foder, livsmedelsproducerande djur och alla andra ämnen som är avsedda för livsmedelsproduktion eller ingår i livsmedel.

Spårbarhet innebär att det ska finnas möjlighet att följa ett livsmedel ett steg bakåt i livsmedelskedjan och att det ska gå att spåra ett livsmedel eller ämne ett steg framåt i kedjan. Spårbarheten måste kunna styrkas med dokumentation vilken ska sparas så länge som gällande bäst före datum.

Minimikrav på innehåll i spårbarhetssystemet:

OBS Livsmedelsproducent

- Vem har levererat till mig?
- Vad har levererats?
- När skedde leveransen?
- Vem har jag levererat till?
- Vad levererade jag?
- När levererade jag?
- Hur mycket levererade jag?
- Som referensprov bör en burk honung sparas i tre år från varje genomfört tappningstillfälle.

7.1 Spårbarhet bakåt i kedjan innebär att företagaren ska kunna ange alla personer eller företag från vilka man erhållit foder, djur eller andra ämnen som är avsedda för livsmedelsproduktion eller som ingår i livsmedlet. Detta innebär att företagaren vid varje givet tillfälle måste kunna uppge från vilka personer t.ex. honung erhållits för vidareförädling, försäljning.

7.2 Verksamheter som köper in honung för tappning på konsumentförpackning eller tillverkar smaksatt honung i viss kontinuitet för försäljning ska vara anmälda till kommunen som livsmedelsföretag. Med viss kontinuitet avses t.ex. en viss regelbundenhet och att det alltså inte är fråga om tillfälligheter. Säsongsverksamheter som t.ex. glassbarer, kräftfiske eller bärplockning som bedrivs kontinuerligt under en begränsad period kan uppfylla kriteriet för viss kontinuitet. Verksamhet som endast bedrivs vid enskilda tillfällen bör inte anses uppfylla kriteriet viss kontinuitet även om de återkommer årligen. Vid osäkerhet gör en kontroll med kommunens miljökontor för att få deras bedömning.

7.3 Spårbarhet framåt i kedjan innebär att biodlaren vid varje givet tillfälle måste kunna identifiera alla företag som erhållit produkter. Detta gäller dock inte för biodlare som säljer direkt till konsument.

7.4 Det ska finnas ett dokument som visar hur det är säkerställt vilket företag som har erhållit en produkt vid ett visst tillfälle och utifrån detta tillfälle ska övriga leveranser kunna spåras. En lämplig utgångspunkt kan vara sista förbrukningsdag utifrån tappningstillfället.

Lämpliga dokument för spårbarhet kan vara fakturor, kvitton, avsändningsavier, mm med lämpliga kompletteringar. Uppgifterna ska vara möjliga att ta fram omgående samt ska sparas hela hållbarhetstiden plus sex månader.

8. Bisjukdomslagen. Anmälan och smittförklaring

Bisjukdomslagen, SFS 1974:211, omfattar bestämmelser för bekämpning av amerikansk yngelröta, kvalstersjuka (trakékvalster) och varroakvalster. Ytterligare bestämmelser finns i bisjukdomsförordningen SFS 1974:212. Amerikansk yngelröta och varroakvalster anses vara de allvarligaste smittsamma bisjukdomarna som finns i landet. Områden som är smittförklarade och områden där smitta misstänks kan kontrolleras hos Länsstyrelsen. Jordbruksverkets föreskrifter om bekämpning av amerikansk yngelröta varroasjuka bin finns i SJVFS 2002:46

- 8.1 Tillstånd krävs för varje flyttning av bisamhälle. Tillståndsbevis för flyttning ska anbringas väl synligt på bibostäder och annat biodlingsmaterial som bortförs. Tillstånd att bortföra levande bin och biodlingsmaterial från församlingen ska lämnas skriftligen enligt gemensamma flyttningsbestämmelser i SJVFS 2002:46
- 8.2 Biodlaren är skyldig att anmäla förekomst av amerikansk eller europeisk yngelröta, trakékvalster, varroakvalster, tropilaelepkvalster och lilla kupskalbaggen i bisamhälle i första hand till bitillsyningsman eller till länsstyrelse.
- 8.3 Den som har bisamhälle ska ge bitillsyningsmannen tillträde till bisamhället och ge den hjälp han behöver för att kunna undersöka och behandla bisamhället. Bitillsyningsmannen har enbart rätt att begära tillträde då han har anledning att misstänka förekomst av amerikansk eller europeisk yngelröta, trakékvalster, varroakvalster, tropilaelepkvalster och lilla kupskalbaggen i bisamhälle.
- 8.4 För att förhindra att smittsamma bisjukdomar kommer in i landet eller får ytterligare spridning finns regler för import och export av bin, biprodukter och biodlingsredskap. Ansökan om tillstånd ska ske till Jordbruksverket vid varje enskilt införseltillfälle. Jordbruksverket anger villkor för införsel. Det är tillåtet att införa begagnade bikupor och biredskap mot uppvisande av särskilt intyg utfärdat av avsändarlandets tillsynsmyndighet. Om bin införs utan tillstånd är detta att betrakta som ett brott mot lagen om varusmuggling. Straffet för varusmuggling är dagsböter eller fängelse i högst två år.

9. Behandlingsåtgärder

- 9.1 Om bitillsyningsmannen finner bisamhälle smittat av amerikansk yngelröta ska han antingen själv förrinta bisamhället eller förelägga biodlaren om förrintande. Dessutom ska bibostaden saneras eller förrintas av bitillsyningsmannen eller biodlaren själv.
Om varroakvalster förekommer ska bitillsyningsmannen förelägga biodlaren att bekämpa kvalstret i bigårdens samtliga samhällen. Vid bekämpning ska av Jordbruksverket rekommenderade metoder användas, valet av bekämpningsmetod faller på biodlaren.

- 9.2 När ett bisamhälle måste förrintas ska avdödning ske när bina har slutat att flyga på kvällen eller en dag när de på grund av otjänlig väderlek inte är ute.
Avdödning av bisamhälle ska ske enligt anvisningar från bitillsyningsman.
Efter att ett bisamhälle har förrintats ska kupan rengöras enligt Jordbruksverkets rekommendationer.

10. Säker förvaring

- 10.1 När outnyttjade bibostäder förvaras ska de hållas effektivt stängda eller i bität förvaring. Detsamma gäller för förråd av honung och bivax samt biredskap på vilka det finns rester av honung eller vax. Vid förvaring av utbyggda ramar kan dessa bli angripna av vaxmott.

11. Uppställning

- 11.1 Innehavaren av bisamhälle ska anmäla till Länsstyrelsen på vilken fastighet som bisamhället är stadigvarande uppställt. Anmälan ska göras på särskild blankett senast den 31 mars vart tredje år med början 1979 eller vid nyetablering enligt bisjukdomsförordningen, SFS 1974:212. År 2012 är anmälningsår för stadigvarande uppställningsplats.
- 11.2 Det finns inga detaljerade regler som styr hur man får ha bin eller inte, inte heller något tillståndsförfarande. Enligt Miljöbalken är dock biodlaren skyldig att vidta förebyggande åtgärder för att minska risken för olägenhet för människors hälsa. Bland bigårdens utrustning bör en väl fungerande vattningensanordning finnas. Denna gör att bina hämtar vatten hemma hos biodlaren och inte t ex i grannens fågelbad eller badpool.

Honung

Honung består huvudsakligen av olika former av socker, framför allt av fruktos och glukos, samt av andra ämnen såsom organiska syror, enzymer och fasta partiklar från insamlingen av honungen. Honungens färg varierar från nästan färglös till mörkbrun. Till konsistensen kan den vara lättflytande, trögflytande eller helt eller delvis kristalliserad. Smaken och aromen varierar men härrör från honungens växtursprung.

När honungen saluhålls som honung eller används i någon annan produkt som är avsedd som livsmedel får inga livsmedelsingredienser, inbegripet livsmedelstillsatser, ha tillförts den, och inte heller får något annat än honung tillsättas. Honung skall så långt det är möjligt vara fri från organiska och oorganiska ämnen som är främmande för dess sammansättning. Annan honung än bagerihonung får inte ha någon främmande smak eller lukt eller ha börjat jäsa, ha en på konstgjord väg förändrad surhetsgrad eller ha uppvärmts så mycket att dess naturliga enzymer förstörts eller i väsentlig grad förlorat sin verkan.

Pollen eller andra beståndsdelar som är specifika för honungen får inte avlägsnas från annan honung än filtrerad honung, såvida inte detta är oundvikligt när främmande organiska eller oorganiska ämnen avlägsnas.

Sammansättning

Fruktsocker (fruktos)	ca 40%
Druvsocker (glukos)	ca 30%
Vatten	ca 17%
Sammansatta sockerarter	ca 10%
Enzymer, vitaminer, mineraler, mm	ca 3%

Lista över lagar, förordningar, föreskrifter, riktlinjer och allmänna råd som Bihusesynen hänvisar till

Samtliga nedan angivna föreskrifter, lagar eller förordningar finns att hämta under:

Kemikalieinspektionen www.kemi.se
Sveriges Riksdag www.riksdagen.se
Arbetsmiljöverket www.av.se
Livsmedelsverket www.slv.se
Jordbruksverket www.sjv.se

1. Miljö- och hälsoskyddslagstiftning

KIFS 2008:2 Kemikalieinspektionens föreskrifter om kemiska produkter och biotekniska organismer.
KIFS 2008:3 Kemikalieinspektionens föreskrifter om bekämpningsmedel.
SFS 2006:1273 Förordning om producentansvar för förpackningar.

2. Arbetsmiljölslagstiftning

AFS 1998:6; Arbetarskyddsstyrelsens föreskrifter om bekämpningsmedel samt allmänna råd om tillämpningen av föreskrifterna
AFS 2000:4; Arbetarskyddsstyrelsens föreskrifter om kemiska arbetsmiljörisker samt allmänna råd om tillämpningen av föreskrifterna
SFS 1977:1160; Arbetsmiljölagen

3. Livsmedelslagstiftning

LIVSFS 2003:10; Livsmedelsverkets föreskrifter om honung
LIVSFS 2004:27 Livsmedelsverkets föreskrifter om märkning och presentation av livsmedel
LIVSFS 2005:20 Föreskrifter om livsmedelshygien

4. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) 178/2002 (spårbarhetsförordningen)

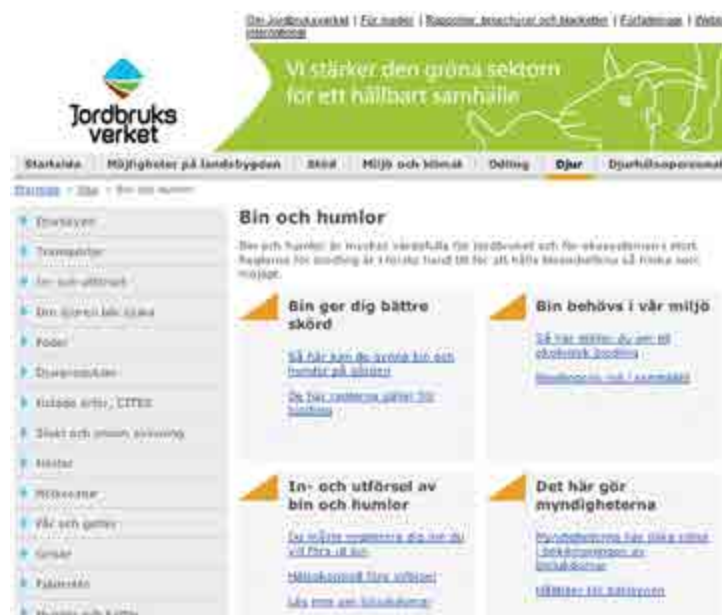
5. Bisjukdomslagstiftning

1974:211; Bisjukdomslag (174:211)
1974:212; Bisjukdomsförordning (174:212)
SJVFS 2002:46; Föreskrifter om ändring i Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 1992:38) om bekämpning av amerikansk yngelröta och varroasjuka hos bin
SFS 1994:1830; Förordningen om införsel av levande djur mm.
SJVFS 1997:13; Statens jordbruksverks föreskrifter om införsel av produkter av animaliskt ursprung mm.
SJVFS 2000:6; Föreskrifter om ändring i Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 1997:13) om införsel av produkter av animaliskt ursprung

SJVFS 1999:134; Statens jordbruksverks föreskrifter om veterinära kontoroller av levande djur som förs in från tredje land till Europeiska unionen (EU) och till Norge
SJVFS 2005:19 Jordbruksverkets författningssamling, Statens jordbruksverks föreskrifter om smittförklaring med anledning av amerikansk yngelröta och varroasjuka hos bin
SJVFS 2008:46 Föreskrifter om ändring i Statens Jordbruksverks föreskrifter om införsel av djur, sperma, ägg och embryon.

6. Branschriktlinjer

2010-12-12 Branschriktlinjer "Säker honung"

BIÖDLARNA

Borgmästaregatan 26, 59634 Skänninge
www.biödlarna.se

Josef Starks stipendiefond

Till hedrandet av Dr Josef A Starks livsgärning och minne, inrättades en stipendiefond som många var med och grundade. Huvudinriktningen låg på bevarandearbetet med *Apis mellifera mellifera*, vårt mörka nordiska bi.

Josef Starks stipendiefond har nu genomfört det ursprungliga målet, att dela ut stipendier till främst unga biodlare i tio år.

Undertecknade informerar att Josef Starks Stipendiestiftelse, som verkat sedan 2004, avser nu att ändra verksamheten och övergå till stiftelse med breddat ändamål. Detta avslutningsår kommer förutom stipendium också 6 hedersomnämningarna att utdelas. Eventuella överskjutande medel kommer överföras till nya fonden.

*Bo Malmgren, ordförande, och
Christina Stark, sekreterare och kassör.*

Följande personer har tilldelats stipendium:

2004 - Norge	Nils Drivdal – Special Award, medgrundare av SICAMM och dess sekreterare i många år.
2005 - England	Richard Jefferson
2006 - Sverige	Patrik Berg
2007 - Slovenien	Elis Kadic
2008 - Skottland	Rodger David Dewhurst
2009 - Sverige	Alejandra Vasquez
2010 - Sverige	Tobias Olofsson
2011 - Irland	Eoghan MacGiolla Coda
2012 - Slovenien	Cebelarsko Drustvo Dr. Jozef Starc Metlika
2013 - Slovenien	Andrej Server – Special Award
2014 - Sverige	Karl Drakenberg – Special Award
2015 – UK	Dorian Pritchard – Special Award, president för SICAMM 2004-2014. Dorian Pritchard har tillsammans med Josef Stark och Nils Drivdal varit aktiv ända sedan SICAMM startades, och tog över ordförandeskapet efter Josef Starks död. Efter att ha innehaft ordförandeskapet i tio år, har han av ålders- och hälsoskäl lämnat den.

2015 Hedersomnämning till Ingvar Arvidsson, Sverige, projektledare i NordBi, har som projektledare för Nordbiprojektet sedan dess start, arbetat för vårt nordiska bi, *Apis Mellifera Mellifera*.

2015 Hedersomnämning till Erik Österlund, Sverige, SBR,

som redaktör för Bitidningen har han under många år medverkat till att sprida kunskap om andra biraser, även vårt mörka nordiska bi.

2015 Hedersomnämning till Ingrid Ericsson, Bobäckens bigård, Karlskoga, som 2015 – trots en ålder av 81 år – driver Bobäckens bigård. Ingrid är fd lantbrukare, är styrelsemedlem i Karlskoga-Degerfors Biodlarförening, varit delegat på SBRs riksmöten, deltagit i Apimondias världskongresser, aktiv ledare för Studieförbundet Vuxenskolas kurser för nya biodlare och har introducerat biodling på grundskolan.

2015 Hedersomnämning till Stane Plut, fd ordförande i Semic biodlarförening, Slovenien, föregångsgestalt inom slovensk biodling och apiterapi.

2015 Hedersomnämning till Vlado Augustin, ordförande i biodlarföreningen Cebelarsko Drustvo Dr. Jozef Starc Metlika, Slovenien, som genom mångårigt arbete utvecklat den 100-åriga föreningen till dagens moderna verksamhet.

2015 Hedersomnämning till Dzdzislaw Glinski, Polen, professor emeritus i veterinärmedicin, Lantbruksuniversitetet i Lublin, som samarbetspartner i Sicamm, för forskningssamarbete och medförfattarskap vid Lantbruks-universitetet i Lublin, och för gott samarbete mellan Polskiej Akademii Nauk (polska vetenskapsakademien), Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien och SLU.

Agronomie doktor Josef Anthony Stark, (1942-2004) bildade tillsammans med Nils Drivdal i Norge föreningen SICAMM, ett europasamarbete för bevarande av det mörka biet, *Apis mellifera mellifera*, och var dess president från starten 1995 till sin död 2004.

Josef deltog aktivt i planering och genomförande av Apimondia-kongressen 2003 i sitt födelseland Slovenien. År 2001 tilldelades Josef Stark diplomatisk status, med titeln Consul h.c., för sina insatser för Slovenien.

Han var en omtyckt föreläsare. I Sverige besökte han många biodlarföreningar. De sista åren ägnades åt olika sätt att hjälpa biodlingen, biodlare och studenter i Sverige, Polen, Slovenien och länder som Japan, Kina, Kenya, Peru och Kuba

I 33 år tjänstgjorde Josef vid Sveriges Lantbruksuniversitet. Som ansvarig i ämnesfrågor var Josef handledare för såväl studenter vid SLU som internationellt, för agronomexamen, Master of Scienceavhandlingar och vid forskarutbildningen, bl.a. handledare för Ingemar Fries doktorsavhandling, samt gjorde utredningar på uppdrag av Jordbruksverket, SIDA, BITS och enskilda uppdragsgivare.

Dorian Pritchard

I bigården

LARS-GÖRAN ARVIDSSON

Lars-Göran Arvidsson heter jag och är nu inne på mitt 36:e år som biodlare. Jag bor på landet mellan vikarna Bråviken och Slätbaken, vilket är Vikbolandet, som är en del av Norrköpings kommun.

Jag kommer under året att skriva om hur jag och även föreningen arbetar. Detta efter de förutsättningar som råder här hos oss. Du måste beakta att det kan råda helt andra förutsättningar lokalt just hos dig.

Eftersom det finns fler åsikter om hur man sköter bin än det finns biodlare, är det upp till dig som läsare att ta till dig det du tycker är bra.

”Vi biodlare som bor här är lyckligt lottade”

Vikbolandet ligger vid Bråviken öster om Norrköpings stad. Vi har en blandning mellan skogs- och jordbruksbygd och förutsättningarna för biodling är mycket goda, med en varierad flora och ett bra klimat (zon 2).

Lantbrukarna bjuder på god tillgång av både oljeväxter och klöver, och i naturen finns de flesta övriga bra dragväxterna. Vi biodlare som bor här är lyckligt lottade.

Jag har nästan alla mina bin, elva samhällen, hemma på tomten. Dessutom har min dotter fem samhällen i samma bigård och vi delar på utrustningen. I en utbigård, hos en bonde en halvmil bort, har jag två samhällen.

Rammått Svea

Mitt rammått är Svea. Att det blev just Svea beror på att mitt första samhälle hade detta rammått och på den vägen är det. En av mina förebilder, Pelle Ljungholm, hävdade att han provat alla rammått och att Svea var det absolut bästa. Trots det är jag inte alls säker på att jag skulle välja Svea, om jag med mina nuvarande kunskaper skulle börja från scratch. Mest då för att kuporna efter midsommar blir väldigt höga och jag får använda en pall när de översta lådorna skall av eller på. I föreningsbigården har vi LN kombinerat med HLS, så jag är van vid de rammåtten

också. Alla rammått har emellertid sina för- och nackdelar så om du har möjlighet att välja, tänk noga igenom vad som är viktigast just för dig, innan du bestämmer dig.

Mina kupor är uppstaplingskupor av olika typer, många med oisolerade yngelrum och en huv över. Jag har haft kuporna med huv i över 25 år och de har fungerat bra. Alla skattlådor är av trä och oisolerade. Oisolerade lådor ger två fördelar, dels är de lite lättare att hantera och dels tar de mindre plats i förrådet där de ju tillbringar mesta tiden av året. Jag har också några trågupor, men i dem finns inga bin. Jag använder dem som förråd till prylar som man behöver nu och då. I en har jag rökpust med bränsle, kupkniv, blomsprut, journalpärm etc. I de andra spärrgaller, bitömmarbottnar, täckbrädor osv. Det spar många steg att ha dessa grejor nära till hands.

Genom åren har jag jobbat fram ett system där jag använder mycket halvramar, och det underlättar arbetet i bigården mycket. Mer om detta i kommande nummer. Samhällena i utbigården står på enbart halvramar. Det blir lite mera plock (yngelrum på 30 ramar), men de är smidiga att jobba med så det tar inte nämnvärt mycket mera tid. Dessa samhällen har jag främst som hjälp till drottningodlingen. Här hämtar jag bin till parnings samhällena och på så sätt blir alla bin kvar när jag sätter ut dem hemma. Jag har också en del parnings samhällena på halvramar. Bara att plocka ner i en två-

ramarslåda, sätta till en kläckfärdig cell och ta hem. Likaså när jag skakar ihop bin till SBR-kassetter eller Kielerkupor är det bekvämt med halvramar. När jag sedan i slutet av sommaren avvecklar drottningodlingen får parnings samhällena förstärka samhällena i utbigården.

Gula drottningar

Ja, jag odlar mina drottningar själv. Efter som Ligustica (gula) är den förhärskande rasen här i Östergötland så var den ett naturligt val. Det är likadant med biraserna som de olika rammåtten. Varje ras har sina för och nackdelar. Ett gott råd är att ta reda på vilken ras som andra biodlare i trakten har och hålla sig till den. Det brukar fungera bäst så.

Vår förening Vikbolandets Bf härstammar från Gåsätterortens Bivänner som bildades 1916. Vi fyller alltså 100 år nästa år vilket givetvis inte skall gå obemärkt förbi. Vi är en liten men livaktig förening med knappt 60 medlemmar.

Vi har en föreningsbigård med fem samhällen i anslutning till en bygdegård och vi använder delvis deras lokaler. För att hantera honung och förvara material har vi satt upp två bodar. Föreningsbigården är navet för vår verksamhet och öppen varje tisdagskväll under säsongen. Utbildning och fortbildning är viktiga moment, men det som kanske uppskattas mest av medlemmarna är den sociala samvaron med erfarenhetsutbyte över en kopp kaffe. Honungsskörden ger också ett bra tillskott till föreningens kassa.

Minneslista för april

- Kolla fodertillgången. Stödfodra vid behov.
- Håll koll på att myror inte angriper samhällena.
- Ordna så att bina har tillgång till vatten.
- Byt/rengör botten om du inte redan gjort det.
- Se till att bina är ombonade. Lägg på packning om du inte redan gjort det.
- Studera flusteraktiviteten. Kommer bina hem med pollen?
- Om du vill snabba på utvecklingen, drivfodra, men tänk på att det inte är helt riskfritt.
- Fortsätt se över materialet. Renovera, bygg nytt. Sätt in vaxmellanväggar. Gör en inköpslista på det som skall inhandlas.
- I slutet av månaden kan du troligen göra en första kontroll i kupan.
- För övrigt låt bina vara i fred så mycket som möjligt.

Ram med täckt arbetaryngel. Då är det OK i samhället.

Det växlande vädret gör april

April är den absolut svåraste månaden för bina. Vädret växlar, ena dagen varmt och skönt andra kyligt med kanske snö och nätterna är i regel kalla. Sälgen, årets första riktigt bra dragväxt börjar blomma och stimulerar till yngelsättning. Yngel kräver värme, som gör att det går åt massor av foder. Därför är det än viktigare nu än i mars att hålla koll på foderläget och stödfodra vid behov. Bina skall känna att de har gott om mat, annars håller de igen på utvecklingen. Minst två ramar med foder vill jag ha. Mängden kan dock vara fördelad på fler än två ramar.

Fodra med honung

Förutom de sätt att stödfodra som jag beskrev förra månaden, kan man om man har gott om honung helt enkelt ta bort foderkoppen och ställa en burk honung i

Stödfodring med honung. Tänk på att inte använda främmande honung.

hållet. Använd då absolut inte främmande honung p g a smittorisken. Om man vill öka på bmassan t ex inför ett förväntat tidigt drag eller drottningodling kan man drivfodra. Då ges en tunn lösning (40-50

Drivfodring.

%) socker- eller honungsvatten, två - tre dl var eller varannan dag. Jag har halvliters plastflaskor som jag sätter i foderkoppen. Det är dock inte helt riskfritt att drivfodra och det kallas ibland spekulationsfodring. Blir det kallt ute kanske inte bmassan räcker till för att hålla värmen på ynglet. Drivfodra alltså endast starka samhällen. Risk finns också för röveri. Håll uppsikt. Vid drivfodring måste bina också ha till gång till pollen (protein). Det bästa är att vänta tills det finns pollen i naturen. Det finns också pollenersättning att köpa, men eftersom jag aldrig provat detta vet jag inte hur bra det fungerar. Har man börjat drivfodra måste man också hålla på tills naturen bjuder på jämnt och bra drag. Jag kan tillägga att jag

Jag har fortfarande kvar min första (den gröna) och andra kupa. Bottnarna är ombyggda och de har målats ett par gånger men annars hänger de med bra.

Vaxmättningslåda.

Gammal trågekupa används som förråd till småprylar. Pusten skymtas nere till höger.

till binas svåraste månad

numera sällan drivfodrar, utan låter naturen ha sin gång.

Har botten inte bytts/rengjorts tidigare är det dags nu.

Sälj är en viktig dragväxt

I april börjar som sagt sälgen blomma i större delen av landet. Den är en av de viktigaste dragväxterna för att stimulera vårutvecklingen. Framför allt som leverantör av högkvalitativt pollen (hansälg) men den ger även en del nektar (både han- och honsälg). Det är en njutning att se när bina kommer hem fullastade med gula pollenklumpar. Att just studera flustret är en tidig bra och tillräcklig informationskälla över tillståndet i samhället. Är trafiken stadig och bina kommer hem med pollen kan man vara lugn. Samhället är med största sannolikhet visieriktigt och det är full fart på yngelsättningen.

Normalt sett brukar jag inte gå in i

samhället förrän tidigast i slutet av månaden. Men det finns ingen regel utan undantag, 2014 var våren mycket tidig och april en mycket varm månad. Aktiviteten på samhällena var stor. Redan i mitten av månaden gjorde jag den första kollen som annars brukar ske i slutet av april eller t o m i början av maj. Den är inte så omfattande. Jag börjar bakifrån och lyfter på ramarna fram tills jag hittar första yngelramen. Där försäkrar jag mig om att det är rätt sorts yngel (täckta arbetarceller) och därmed en fullgod drottning. När jag hittar yngel, drar jag framförvarande ramarna bakåt till ram nr 2 (framifrån räknat). Lyfter på den och kollar om den har ägg och/eller yngel. Om så är fallet kollar jag även ram 1, annars går jag bakåt igen tills jag hittar yngel och kan nu räkna ut hur många rammar yngel samhället har. Detta noteras i journalen.

Med detta har jag fått en bra informa-

tion på samhällets kvalitet, och samtidigt koll på fodersituationen. Har bina stort överskott av foder (mer än tre-fyra rammar) brukar jag ta bort rammar. Dessa överblivna foderramar sparar jag till avläggare eller ger tillbaka när draget är slut som stödfoder innan jag hinner börja vinterfodra.

Leta efter yngel

Har man bina på LN och två lådor kan det hända att bina har ynglet i nederlådan och foder där uppe. Då får man lyfta av överlådan och ta reda på läget i undre lådan. Hittar jag inget yngel i samhället brukar jag sätta in en yngelram från ett annat samhälle och se om bina drar upp vise-celler. Gör de det och samhället är starkt kan de få dra upp en ny drottning, annars slår jag ihop med ett av mina svagare samhällen. Drar de däremot inga celler är det något skumt som måste undersökas närmare.

Vattningsanordning med mossor.

Ramen märks med häftklammer efter en vinter i kupan. Lägga märke till att jag också har en skruv som håller ihop ramen.

Vattenanordning.

De är duktiga på att hitta vattenkällor

Även om jag ger bina ca 18 kg på hösten, och som normalt ska räcka med råge, kan det ibland vara knapert med foder på sina håll. Men fler samhällen brukar ha över än underskott så jag agerar Robin Hood, tar från de rika och ger till de fattiga. Hittar jag mögliga ramar eller sådana med utsotsfläckar tar jag bort även dessa.

Första gången jag går in i kupan har jag också med häftpistolen och sätter en klammer i varje ram som suttit inne över vintern. Även om det är mest ramens skick som avgör om den på hösten skall smältas ner eller inte, så ger märkningen en vägledning. Ramar med två klamrar, som alltså varit inne två vintrar, sorteras alltid bort. Likaså försöker jag se till att så många vinterramar som möjligt är borta från yngelrummet till invintringen.

När ett samhälle dött

Det händer ibland att något samhälle dukar under. Så fort man upptäcker det, stängs flustret. Kupan avlägsnas sedan så snart som möjligt. **Alla** ramar skall smäl-

tas ner och kupan skall i regel desinficeras. Trälådor tvättas vid behov och gasolflamas alternativt behandlas med varmluftpistol. Cellplastlådor tvättas och desinficeras med klorinlösning. Ställ sedan gärna ut lådan i solen. Då blir man av med klorlukten snabbare, men även solens UV-ljus desinficerar.

Bra är också om man redan nu kan smälta ner ramarna (gäller även bortsorterade ramar från levande samhällen) och slippa förvara dem till höstens vaxrensning.

Jag har byggt en egen liten vaxsmältare, en låda som rymmer 10 ramar med ett galler (som fångar upp kokonger m m) och plåtråg under. Tråget har ett hål i botten under detta har jag en hink som samlar upp vaxet. Vaxet smälts med ånga som leds in i lådan från en tapetborttagare (finns att köpa i byggvaruhuset). Tänka på att hålla till inomhus med smältningen så att bina inte kommer åt vax och foderrester. Det är också viktigt att försöka utröna orsaken till ett samhälles undergång. Om inte annat

för att inte göra om eventuella fel igen. Ta gärna hjälp av en erfaren kollega.

Anteckna i en journal

Jag nämnde ovan att jag antecknar i journal. Det underlättar väsentligt att veta vad man gjort och när man gjort något tidigare. För mig är det så, att antecknar jag inte direkt efter jag gjort ingreppet så är risken stor att jag glömt vad jag gjort. Jag fick för många år sedan av kollegor tips om hur man gör ett journalblad i Excel. Det har jag utvecklat så det passar mig och jag kan enkelt notera de viktigaste sakerna, t ex med ett kryss eller en siffra men har också plats för kommentarer. Jag har skrivit ut bladen och noterar för hand i en pärm i bigården. Men visst numera kan man även ha med dator eller telefon i bigården och notera direkt.

I och med att yngelproduktionen är igång behöver bina vatten. De är väldigt duktiga på att hitta vattenkällor själva men det är bra att hjälpa dem. Särskilt om grannarna har pool, så att bina inte väljer att

Pollenhämtning från Sälg.

Foto Pentti Mäkilä.

själva men det är bra att hjälpa dem

flyga dit. Vi har en damm i trädgården och den är det ojämförligt populäraste vattenhämtningsstället. Min fru tycker om att gjuta små trädgårdsdekorationer i betong som har fördjupningar. De fyller vi med vatten. Viktigt är att det finns yta att krypa på så att bina kan nå vattnet utan att drunkna. I höstas rensade jag bort mossor från garagetaket. Jag har lagt upp lite i ett gammalt lock till ett honungskärl som jag skall vattna. Återstår att se hur bina gillar detta.

Kanel mot svartmyror

Myror brukar vara ett återkommande gissel under våren och det finns hur många råd som helst hur man ska hindra dem att invadera kuporna. Värst är stackmyrorna som på mycket kort tid kan ta kål på ett samhälle. Vi har lite problem med dom i föreningsbigården. Genomskinlig byggplast under kuporna fungerade till viss del men borttagande av stacken var det som gjorde susen.

I min utbigård har jag provat med att lura bort myrorna med socker. Det hjälpte

inte helt (kanske finns det fler stackar?), utan jag är också tvungen att strö lite Myrr runt Lecablocken som ställningen för kuporna vilar på. Problemet med stackmyror är dock övergående, eftersom de hittar andra födokällor när saven stiger i träden. I alla tre bigårdarna finns också svartmyror. De gör ingen skada på bina men förstör cellplastisoleringen i huvarna. Det är heller inte så kul att ha dem krypande på sig när man jobbar. Här fungera kanel som ett bra avskräckningsmedel. Om svartmyrorna fattar tycke för en kupa strör jag rejält med kanel uppe på täcklocket. Då brukar dom flytta.

Någon tipsade för några år sedan om att man skall strö krossade äggskal runt bigården så blir myrorna avskräckta. Tyvärr har inte myrorna vid mina bigårdar läst detta, så de knallar glatt förbi. Men att prova gör absolut ingen skada, snarare tvärtom för om inte annat så blir det en långsiktig jordförbättring.

Med detta nummer kommer också Bihusesynen. Den är ett enkelt sätt att

själv kontrollera den egna biodlingen utifrån de regler i form av lagar och förordningar som styr vår biodling.

Starkt förtroende

Bihusesynen ska syfta till att successivt förbättra biodling och honungshantering så att konsumentförtroendet stärks. Att ha gjort Bihusesyn är också ett villkor för att få sitt honungsprov godkänt. Ingen kontrollerar dig utan du svarar bara mot dig själv. När du sedan klarat Bihusesynen har du tagit ett stort steg mot att kunna bli certifierad för Svenskt Sigill Biodling. Butikerna kräver mer och mer någon slags tredjepartscertifiering för att släppa in produkter. Att ligga steget före och ha Sigillmärket på sin honungsburk är ett starkt och ibland nödvändigt argument för att få leverera till butik.

Annars är april en månad då man fortsatt i mesta möjliga mån skall lämna bina i fred. I stället inväntar vi maj som bjuder desto fler högtidsstunder med våra vänner.

Vi minns

Börje Enerup

*17 feb 1920 - †23 jan 2015

Den jämtländska biodlarprofilen och lokföraren Börje Enerups ledigheter mellan arbetspassen passade bra för biodling och 1953 fick han hjälp med slutskattningen i sitt nyligen införskaffade första bisamhälle av den dåvarande bitillsynsmannen i Östersund. Det slutade med att bitillsynsmannen stod bakom knuten och småskrattade åt nybörjaren, som helt oskyddad fick ställa i ordning kupan. Av den betan lärde sig Börje mycket. Att se Börje gå igenom ett samhälle var en fröjd för ett biodlaröga.

Hans stora föreningsgärning utfördes mest i länsförbundet där han var ordförande mellan 1960 och 1988. 1986 var han och länsförbundet värd för SBR:s riksförbundsmöte. 1988 fick han SBR:s stora silvermedalj. Han deltog i många riksförbundsmöten, det första 1956 i Kristianstad.

Under 60-talet minskade biodlarkåren drastiskt i Sverige men Börje inrät-

tade en välskött bigård på Jamtli, Jämtlands levande historieland. Bigården fanns där i 17 år.

Vi kan i dag glädja oss åt en tämligen renrasig, nordisk bistam i storsjöbygden. Det kan vi till stor del tacka Börje för. Han ansåg det nordiska biet överlägset här i Jämtland. Att odla drottningar var ingen större sak för Börje – han försåg åtskilliga nybörjare och etablerade biodlare med både bin och drottningar, både inom och utanför länet. Då projekt NordBi startade upp sin verksamhet i början av 1990-talet utgjorde de jämtländska bina en stor del av det material som gruppen arbetade vidare med.

Men nu har Börje tackat för sig och gått till sina fäder. Vi som minns honom från hans mycket aktiva och innehållsrika liv saknar honom djupt. Men helt borta är han inte, för då jag gjort någon mindre lyckad åtgärd i ett samhälle, kan jag lyfta blicken och få se Börje med ett försmädligt leende ruska på huvudet.

Karl Drakenberg

Fodertillskott mot kollaps

Många bisamhällen kämpar mot stress orsakat av parasiter, patogener och pesticider, men det saknas fortfarande en förklaring hur samhället så snabbt kan gå från vad som uppfattas som ett friskt samhälle till fullständig kollaps.

Bin i samhällena svarar på stress genom att börja att hämta nektar och pollen vid en ung ålder. För att förstå hur detta beteende kan påverka en utarmning av bin i samhället, har forskare i Sydney (se nedan referens) kopplat radiosändare på bin och på så sätt kunna följa binas flygbeteende. Bin som började med foderanskaffning vid yngre ålder genomförde färre antal lyckade turer och hade lägre överlevnad än bin som startade med foderanskaffning vid en normal ålder.

Matematisk modellering visar att den resulterande minskningen av foder för kolonin och den ökade morbiditeten under foderanskaffningen accelererar stressen och leder till att samhället plötsligt kollapsar. Författarna föreslår att fodertillskott borde kunna hjälpa till för att undvika biförlusten som leder till samhällets kollaps.

Patrik Ernfors, *Biodlare i Östhammar*

Källa: Proc. Natl. Acad. Sci. USA (2015).

doi:10.1073/pnas.1422089112, publicerat i Nature 12/2 2015

Kupor och tillbehör.
Trä- och plastkupor.

Redskap och skyddskläder.
Våra egna Töreboda-kläder och även BJ Sherriff original

Honungshantering.
Slungare, kärl, silar, glas.

Bivaxkakor.
Cellstorlekar: 4,9, 5,1, 5,3 mm
KRAV-godkänt renseri

VAX KÖPES!
57 kr/kg exkl. moms

Pollenfälla
att placera framför flustret.

Pollentork.
Ny förbättrad kvalitetsklass!
Material 100 kg per m³

Töreboda-kupa i EPS
Ytermått 462x462 mm.

Öppettider: Mån-tors 9-17, fre 9-16
Lunchstängt: 12.30-13.30
Stängt 30/4, 15/5, alla fredagar i juli och 7/8

Allt för biodlaren
Stor som liten

MS BIREDSKAPSFABRIKEN AB
Tel 0506-102 73 www.biredskapsfabriken.se

Distrikt

Grannndistrikt är välkomna

Skånes Biodlardistrikt hälsar välkommen till *utbildningsdag* i Lyby 2 maj med temat honung och kristallisering. Se utförligare annons på hemsidan. Samling sker 09.30. Anmälan och ev. specialkost meddelas till Ingrid Bondeson. 0739-775253 eller i.b.b@telia.com.

Föreningar

Grannföreningar är välkomna

Göinge Bf *Föreningsbigården* öppnar mån den 13 april och har öppet måndagar kl 18 – 21. *Vårmöte* mån den 11 maj. Mer information finns på vår hemsida www.goingebiodlare.se samt i Göingedraget.

Södra Inlands bf Må 13 april kl 18 börjar vi med *trivselträffarna* varje måndag. Pågår tom 29 juni, återstartar i augusti, en träff 13 juli. Biarbeten. Tema varje gång. Fikavårdarna ordnar fika. Mer info i Bibladet, t ex fikavårdarna. Mejlskick, SMS samt annons i lokalpressen veckan innan. Studieförbundet Vuxenskolan medarrangör.

Lunds Biodlare *Att göra bra avläggare.*

Temakväll den 28 april kl 19 på Linerogården.

Bjäre bf *Onsdagsträffarna* startar ons 8 april kl 18 i Föreningsbigården Rosenhult i Förslöv. Därefter varje ons. till och med aug. Aktiviteter under året i takt med bisamhällens utveckling, tex avläggare, drottningodling samt drottningbyte. Medtag egen fika.

Sundbybergs och Spångaortens Bf

Månadsmöte 29 april i ABFs lokaler, Esplanaden 3C i Sundbyberg. Tema: Våren i bigården med bl a film om varroabekämpning.

Sollentuna Bf Tis 21 april kl 19.00, Fridshyddeväg 17. Bihälsa info nya rön.

GäseneHerrljunga Bf *Föreningsbigården* BjörkeKupan 2 april kl 18.

Åggsexa 9 April kl 18. Vårgenomgång av

föreningsbigårdens bisamhällen. Alla övriga tors kl 18 *bigårdsträff* vid BjörkeKupan.

Mölnåls Bf *Allmänt möte* 7 april kl 18.30 Långåker Hembygdsgrd, Källered. Information mm och servering.

Dalslands södra Bf 13 april kl 18:30 *studiecirkelstart* för nybörjare i Brälånda och Fårgelånda. Anmälan på www.sv.se. 20 april Arbetsdag i föreningsbigården. Vi bjuder på enklare lunch. 1 maj kl 15 Familjeaktiviteter i föreningsbigården. Hela programmet på: www.skaffabi.nu

Malmöortens Bf Plats: Wowragården, Klågerupsvågen 475, 212 36 Malmö. *Biodlarträff*, Tors 16 april kl 19 "Diskussion - erfarenheter olika kupor, och så spikar vi ramar". *Medlemsmöte*, vårmöte tors 23 april kl 19. Sommarplanering, utlottning av 6 st. drottningar. Lotteri på skänkta bigrejor. Inga avgifter, föreningen bjuder på fika.

Se mer, www.biznet.nu/malmobiodlarna

Kristianstadsbygdens Bf kallar till *medlemsmöte*, torsdagen den 23 april, kl 19.

OBS! Mötet sker i Drottningklubbens lokaler på Aludden i Kristianstad. Information om hur drottningodlingen sker där och visning av anläggning m.m.

Mötesdagen avslutas med kaffe o kaka.

Välkomna.

Östra Härads bf *Bihälsokväll* i Vetlanda ons den 15 april kl 18.30 i Nudungsgymnasieskola. Kvällen delas mellan varroa och amerikansk yngelröta. Ingvald Petersson och Olle Anderson. Anmälan senast 8/4 till Gerty Nordhal, gerty.nordahl@live.com eller 070 339 38 34.

Hagshults Bf *Vårträff* 11 april kl 19 i Hagshults Församlingshem. Åke Magnusson visar bilder. Servering o lotteri. Medtag lotterivinst. 28 juni *Biodlarresa* till Östergötland Anm. 0393 15071.

Göteborgs Bf 16 april kl 19. Program: *Film och redskapskväll* där vi bla avhandlar Topbarkupan. Plats: Gunnilse gamla skola.

Hisingens Bf *Månadsmöte* 13 april kl 19. OBS! Ny lokal är Backa Folkets Hus, Granåsgatan 2. "Under yta i Röda havet", undervattensfotografen Seppo Rapinoja berättar och visar bilder om naturen i Rödahavet. Kaffe och lotteri. Hjärtligt välkomna.

25 april, *Arbetsdag på bigården*, upprustning och underhåll kl.10-16. Alla är välkomna att lägga några timmars arbete för föreningen.

Katrineholms Bf *Vårmöte* ons 15 april kl 18 i Studieförbundets lokaler. Varroa står på programmet.

Sundbybergs och Spångaortens Bf *Månadsmöte* 29 april. Plats: ABFs lokaler, Esplanaden 3 C i Sundbyberg, www.sundbybergsbf.se.

Söderåsen Bf Tis 7 april kl 19 i Stenestads bibliotek "Honungshantering". Per-Eric Cruse.

Uddevallå Bf Tors 9 april *Vårmöte*, med utlottning av drottningar bland närvarande medlemmar. Forshälla Bygdegård kl 19. Kaffe med dopp 20 kr. Välkomna!

Östra Sörmlands Bf *Medlemsmöte* ons 15 april kl 19 Solberga gård.

Se www.ostrasormlandsbiodlare.se.

Högsbyortens Bf To 23 april kl 18 börjar *bigårdsträffarna* i föreningsbigården, Storgatan 64, Högsby.

To 23 april kl 18 startar cirkeln *Biodling i praktiken*. Plats: Föreningsbigården, Högsby.

Anmälan kan ske till Studieförbundet Vuxenskolan, mobil 070-455 25 15 eller Veine Jerne-malm, mobil 070-547 75 95.

Sotenås Bf *Vårmöte* 16 april kl 17.30. *Biresa* tillsammans med Uddevallanejden den 16 maj Den 30 maj bidrag hos Helen o Henrik samling i Tossene kl.12.30,vid båda tillfällen medtag kaffekorg.

Vi minns

Bernt Brundin
Enköpings biodlare
Nils Isaksson
Algutsboda bf

Vi tar vårt fulla ansvar för svensk honung!

Vi vill satsa på ekologisk honung!

- Vi köper gärna ekologisk honung då efterfrågan är stor från marknaden

- Erbjuder fördelaktiga trygghetsavtal
- Fortsatt bra ersättningsvillkor

- Stark ekonomisk grund
- Sprider kunskap via Honungsskolan
- Vi köper din honung året runt
- Depåträffar med intressanta föredrags-hållare
- Satsning på kampanjen "Svenska bin"

Kontakta oss redan idag!

Helena Linder, 0735-233 103
helena.linder@lindahlshandel.se
www.svenskabiodprodukter.se

Magnus Spångberg, 0735-233 104
lagret@svenskhonefungsforadling.se

– Svensk
Honungsförädling

– Svenska –
Biodprodukter

Säljes material mm

2 st bipaviljong Mjölktank 150-400 L, olika ram m. förvaringslåda Skåldershus matarlåda. Billigt 0709-609123.

Biredskap Freddy Duwe, Vårsta Malmtorpsv. 19, 14771 Grödinge 070-5107054, info@freddyduwe.com Öppettider se www.freddyduwe.com

Bi&Biodlingstillbehör Smedgatan 1, Svedala. Östra Industriområdet (vid Moltex) Öppet: April-September Måndag 15-18. Lördag 9.30-11.30 Övriga tider efter överenskommelse Tel 040-160032, 040-162080, 0708-955030, 0708-955025. Återförsäljare för Joel Svensson. Samma priser som i katalogen.

Spikade, trådade LN-ramar m avståndsstift 120:-/10st. I Asarum 070-3293262 bjorn.gagner@gmail.com

Bisamhällen

Övervintrade bisamhällen Svea U kupa leverans maj pris 1700 kr st. Begagnade Svealådor 100 kr st. Avläggare på Svea och LN till hösten. 1200 kr st. Tel: 0705-345880.

Buckfastbin, 10 r LN, besiktigade, 1600 kr + moms, maj 070-6761101 thomas.bonemala@telia.com Tingsryd

Övervintrade bisamhällen leverans efter 20 april. Avläggare och paket-svårmar leverans efter midsommar. Bina är packade klara för transport, hämtas från Örebro. Bidrottningar fri-parade och oparade, leverans efter 10 juni. Mobil 0739041387. E-post: pasaga.ramic@gmail.com

Bisamhällen i Kisa, 15 LN, 10 Svea. Lev andra halvan av maj efter besiktning. 076-2230840.

Bisamhällen – Avläggare av god buckfast härstamning ref. finns, säljs und. säsongen. Blekinge 0735233130.

Friska Carnica-samhällen på LN med eller utan kupa. Nortälje 072-308 88 51.

Samhällen m. drottningar fr -14. Buckfast på LN, 10 ram 15 samh. Kronobergs län. 1600 kr/st. 0763084640.

LS med kupor. LN på ram Nybys Bigårdar Roslagen. Dan Egerland, tel 0176-232033.

5 st bisamhällen LN säljes. Lev i maj. Närke 0702589033 el 058242158.

Friska Carnica-samhällen, LN, med el. utan kupor V. Värmland gotthard. pusch@gmail.com, 070-67487933

Bisamhällen 10 r LN och Svea utan kupa 1500 kr i Östergötland. Lev i maj efter besikt. 01382146 el 0730762950

Bisamhällen Buckfast 10 ramar LN. Lev i maj efter besikt. 1600 + moms Småland 0477-40060 Lennart.

Starka buckfastsamh. 10 langstr. i maj. 2500 kr. Tel: 054 530902, kväll, solstabi@tele2.se.

2 Bikupor (LN) med bi (Buckfast) och tillbehör säljes. Torup 0735520611 tim.seger@telia.com

Buckfast bisamhällen med station parade dr. säljes i början av maj. 12 st LN, 12 st 3/4 LR och 3 st SVEA. Pris 1500 kr. Östergötland 0733423778

Annonsera på hemsidan

Du kan också annonsera på biodlarna.se om du eller ditt företag önskar det. Du skickar ett original som har storleken 500x200 pixlar i GIF eller JPG-format med din beställning till anna.ahner@biodlarna.se.

Elgondrottningar

Parade Elgon. Selektade på små celler för varroaresistens, skörd, lätthanterlighet, svärmtröghet. 500 kr inkl moms. Lev. i beställningsordning. **070-4969444** [honeybee\(at\)elgon.se](mailto:honeybee(at)elgon.se) elgon.se

RAMLIST

LN, Norsk, o Svea OB 4:00, Borråd 4:50. Hoffman, LN 5:00, Langstroth 5:25. Tillverkning av alla förekommande biramar. Langstrothmaterial. Frakt tillkommer. Tel 0223/13180

Honung köpes! Vi hämtar grovsilad honung hos Dig, lånar ut tunnor och palltänkar. Snabb betalning - bästa marknadspris. Krav, ljung och skogs betalas extra.

Mats Karlsson 070-2094950
Göran Sundström 070-5664268

Davidssons Bimaterial

med 40 år i branschen
Hullaryd, Aneby

Modernt **Vaxrenseri** med full utrustning
Samtliga **Bimaterial** till försäljning

Kontaktinformation

Telefon Fax: 0140-22144
Mobil: 0705-61 85 63

Mail: info@davidssonsbimaterial.com
Web: www.davidssonsbimaterial.com

Bigården.se
Beredskap för biodlare med kända för god kvalitet

Färdigrådade kvalitetsramar med syrafast tråd. Tillverkade i lindträ.
Alla ramtyper. Valfri trådning.

Levererar till biodlarföreningar och yrkesbiodlare till marknadens bästa priser.

Prisexempel*: Hoffman LN = 9.60kr/ram inkl.moms och frakt.
(* <http://www.bigarden.se/news/show/id/6>)

Bigårdenskydd 2015
Startpaket för biodlare
20% rabatt

1279:-
inkl moms + frakt

PREMIÄR för Belgosuc i Sverige – en uppstickare!

Sätt fart på vår-bina och drottning-odlingen med foderdeg från Belgosuc

Nyhet 1 I sortimentet finns förpackningar med **Fondabee** på 1kg, 2,5kg och 15kg. HMF max 20 ppm.

Nyhet 2 Även EU-ekologiskt
Bio Fondabee 15kg. HMF max 20 ppm.

För information: www.lustgarden.biz
Christer 035-17 55 90

FÖRBUNDEXPEDITIONEN

Borgmästaregatan 26, 59634 Skänninge
Tel: 0142-482000

Förbundssekreterare

Jonas Eriksson, 0142-482001
E-post: jonas.eriksson@biodylarna.se

Förbundsadministratör

Maj-Britt Järnvall, 0142-482002
E-post: maj-britt.jarvall@biodylarna.se

Ekonomiansvarig

Anette Irebro, 0142-482003
E-post: anette.irebro@biodylarna.se

Plusgiro: 86 85-0. Bankgiro: 413-6149.
Öppet: må-to: 08.00-16.00, fre: 08.00-14.00.
Lunchstängt 12.00 - 13.00.

BIHÅLSOKONSULENT

Preben Kristiansen. Tel 0142-482007.
E-post: preben.kristiansen@biodylarna.se

UTVECKLINGSKONSULENT

Peder Lilja

VIKARIERANDE UTVECKLINGSKONSULENT

Lotta Fabricius-Kristiansen. Tel 0142-482004.
lotta.fabricius-kristiansen@biodylarna.se

REDAKTÖRER

Anna Ahner – anna.ahner@biodylarna.se
Storgatan 41 G, 69632 Askersund
0142-482006
Erik Österlund – erik.osterlund@biodylarna.se

Prenumeration på BITIDNINGEN
Tidningen är en medlemsförmån för medlem-
mar i SBR. Du kan också prenumerera separat på
Bitidningen. Du betalar då 500:- kr för ett helår
(inom Sverige) på pg 86 85-0 till SBR.

Artiklar och mötesnotiser till BITIDNINGEN

Skickas till redaktörens adress. Författarna
ansvarar för innehållet i sina artiklar, som ej
behöver återge redaktionens eller förbundets
mening. Ett år efter utgivning av den tryckta
tidningen läggs denna ut på SBR:s hemsida
biodylarna.se

Annonser till BITIDNINGEN

Till Bitidningens redaktör. Se adresser och
telefon och e-post härintill. Annonsspriser se
annonssidan Marknaden.

WEBBANSVARIG

Lotta Fabricius-Kristiansen,
lotta.fabricius-kristiansen@biodylarna.se

MODERATOR SBR:S FORUM

Mats Jedmo, 0705-633418
E-post: mats@vinningsstorp.se

SBR:s BIBLIOTEK

Ultunabiblioteket, SLU, Box 7071,
75007 UPPSALA. Tel vx 018-671000.
Låneböcker beställs genom ditt lokala bib-
liotek.

SBR STYRELSE

Förbundsordförande

Marita Delvert,
Grevgatan 35, 11453 STOCKHOLM
Tel. 0736-737428.
marita.delvert@biodylarna.se

Vice förbundsordförande

Sture Käll, Målskog,
56391 GRÄNNA. Tel 073-8345016.
sture.kall@biodylarna.se

Styrelseledamot: Anders Hansson,
Lilla Alstad 52, 23196 Trelleborg. 0705-301695
anders.hansson@biodylarna.se

Styrelseledamot: Lars Hellander,
Gustav III:s väg 80, 16837 Bromma.
Tel 070-2163390.
lars.hellander@biodylarna.se

Styrelseledamot: Monica Selling,
Dale Prästgård 305, 47492 Ellös. 0304-50502
monica.selling@biodylarna.se

Styrelseledamot: Ingmar Wahlström,
Östra Karsbo 502, 37045 Fågelmara.
Tel 070-9929330.
ingmar.wahlstrom@biodylarna.se

Styrelseledamot: Hanne Uddling,
Vansö Rosenborg, 64592 Strängnäs.
Tel 073-3341418
hanne.uddling@biodylarna.se

Styrelsesuppleant: Viktoria Bassani,
Lilla vägen 12, 23591 Vellinge. 0706-249672
viktoria.bassani@biodylarna.se

Styrelsesuppleant: Richard Brolin
Karlsgatan 24 A Lgh 1101, 53132 Lidköping
070-6692872. richard.brolin@biodylarna.se

Styrelsesuppleant: Ingevald Holmqvist,
Ostronstigen 8, 94135 Piteå. 070-3191451.
ingevald.holmqvist@biodylarna.se

Annonstaxa

KOMMERSIELLA ANNONSER

Ta kontakt med Bitidningens redaktion. anna.ahner@biodylarna.se
Tel 0142-482006.

Uppslag (två sidor): s/v 18.000:-, 4-färg 21.000:-.

Baksidan: format - hela sidan utom 7 cm överst av sidan: ej s/v, 4-färg 15.000:-.

Helsida (1/1): s/v 9.900:-, 4-färg 12.900:-.

Halvsida (1/2), format - 183 mm bred x 130 mm hög, 120 mm bred x 200 mm
hög, eller motsvarande: s/v 5.400:-, 4-färg 7.400:-.

Kvartssida (1/4), format - 183 mm x 65 mm, 120 mm x 100 mm, 57 mm x 210
mm, eller motsvarande: s/v 3.000:-, 4-färg 5.000:-.

Åttondelssida (1/8), format - 120mm x 50mm, 57 mm x 105 mm: s/v 1.700:-,
4-färg 3.000:-.

Sextondelssida (1/16), format - 120 mm x 25 mm, 57 mm x 50 mm: s/v 600:-,
4-färg 1500:-.

Mini-annons (1/32), format - 57 mm x 25 mm: sv/ 300:-, ej färg.

Färgsidor. Färg kan erhållas på alla sidor.

Rabatter. 3 på varandra följande identiska annonser ger 10% rabatt. 6 på
varandra följande ger 25%.

Annonsmaterialet lämnas normalt i färdigmonterad form med eventuella
bildfiler och i aktuella fall färgfördelade sådana på CD-skiva (glöm ej typsnitten).
Det kan också lämnas som positivt pappersoriginal eller som film. Om materialet
lämnas i form av manuskript och bildoriginal uttas scanningskostnad för bilder
med 100:-/sv-bild och 250:-/4f-bild. För åttondelssideannons och större tillkom-
mer dessutom i sådant fall layoutkostnad efter överenskommelse.

Publicering. Inskickad annons publiceras i nästkommande nummer med hänsyn
taget till datum för manusstopp, om inte angivelse om senare publicering anges.

RADANNONSER

Radannonser placeras löpade efter varandra och tillsammans i slutet av tidningen
under huvudrubriken "Marknadsplatsen". De samlas under ämnesrubriker. Inga
bilder tas in här.

Utseende. Stilen är fast, 7,5 p DIN, och spaltbredden 42 mm. Det ger ca 30 bok-
stäver per rad. Minimistorleken på en radannons är 2 rader/50 kr. De första 1-3
orden i annonsen blir i fetare stil. Det normala avståndet mellan två annonser
är en blankrad.

Betalning. Radannonser skall betalas in i förskott via plusgirot. Beta i god tid
så att annonsen kommer fram före manusstopp.

Pris: 25:-/rad. På radannonser ges ingen mängdrabatt.

Storlekar: Exempel: 2 rader (- 60 bokstäver) - 50:-, 3 rader (ca 61-90 bokstäver)
- 75:- och 4 rader (ca 91-120 bokstäver) - 100:- kr.

Gratis. Två radannonser/år om högst 3 rader är gratis för medlem.

Annonsmaterial. Radannonserna skickas via plusgiro till SBR, pg 86 85-0, med
annonstexten angiven på blanketten. Ange antalet rader och antalet bokstäver.
Radannonser som inte får plats på meddelanderutan på inbetalningskortet
kompletteras med separat inskickad annontext, via e-post eller brev. Betalning
kan också ske via plusgiro eller bank över internet. Då behövs separat inskickad
text med e-post, med uppgifter så att betalning och text kan identifieras att höra
ihop. Ange noga på inbetalningskortet då sådant används och med annontext,
om denna skickas separat, så att dessa kan identifieras att höra ihop.

Publicering. Om inget annat anges tas annonsen in i nästkommande nummer
med hänsyn taget till ankomsten och manusstopp.

Posttidning B — Bitidningen

Tryckort: Vimmerby

Obeställbar tidning återsändes till SBR:s exp.,
Borgmästaregatan 26, 596 34 Skånninge.

Dit anmäles även adressändringar.

Begränsad eftersändning

Vid definitiv eftersändning återsändes försändelsen
med den nya adressen angiven på tidningens framsida,
dvs ej på adressidan.

Erbjudande från BiButiken:

Beställ på www.biodlarna.se eller ring SBR direkt på telefon 0142-482000. • Alla priser inkl frakt.

• Undvik faktureringsavgift genom att betala säkert med konto/kreditkort i vår nätbutik.

• Vid betalning mot faktura tillkommer 30 kr i faktureringsavgift

Tröja

Art nr 53716

419 kr

Pris inkl frakt
Ordinarie pris:
449 kr inkl frakt

Långärmad v-ringad tröja med biodlarlogo.
100 % bomull. Lätt och behaglig kvalitet.
Storlekar: Dam S – XL, Herr S – XXL

Kylväska

Art nr
53616

259 kr

Pris inkl frakt
Ordinarie pris:
320 kr inkl frakt

Funktionell kylväska med Biodlarlogo.
Rymmer även flaskor. Slitstarkt material
med tåliga axelremmar.
Storlek: 380 x 190 x 280 mm
Material: Polyester

Gåvobevis

I stället för blomma vid uppvakning
eller som kondoleans vid begravn-
ning finns möjligheten att donera
pengar till Biodlingens vänner.
Meddela oss vart gåvobeviset/
kondoleansbrevet ska skickas samt
önskad text, så ordnar vi detta.
Ring 0142 – 48 20 00 eller mejla
sbr@biodlarna.se.
Belopp efter önskemål.

